

www.un

УНИВЕРЗИТЕТ

Т

Т

Т

Т

Т

А

СВЕСКА II.

Сарајево, Фебруар 1895.

год. IX.

Власник: АЕМ. Консисторија.

Уредник: Ст. Н. Давидовић, протојереј

НАДВОЈВОДА АЛБРЕХТ

рођени стриц Њ. В. Цара и Краља Франца Јосифа I., најстарији члан прејасног владарског дома и најславнији војсковођа и врховни старјешина све Аустријске војске — чина фелд-маршалског, преселио се у вјечне обитељи цара всесвјетског — Бога — дана 6. фебруара о. г. у Арку (јужна Тиролска) у 78. години свога кратковременог али славног живота земног.

На глас о тој приој тузи, која и овога пута, у црно зави владарску кућу, ожалости милостивног нам Цара и Краља, и обори држави један чврт стуб једног узор војника и јунака — похитише Њег. Преузвишености Поглавару земље, Барону Апелу, преставници свију овомјесних црквених и политичних опћина и уредџа, да изјаве своја саучешћа, ради толиког губитка. Ради тога немилог догађаја, кондолирао је Поглавару земље и наш сиједи Архипастир Њ. Високопреосвештенство Господин Митрополит Николајевић, и то овијем ријечима:

В. Преузвишености!“ Имамо слободу доћи пред В. Пр. да Вам изјавимо наше дубоко сажалелење поводом смрти онога славнога, доброга и мудрога војсковође, надвојводе Албрехта, љубезнога амице нашег најмилостивијег Цара и краља и Његовог најмудријег савјетника. Боже мој! Кад је покојни прејасни надвојвода био овога пошљедњег пута у Сарајеву, и у нашој цркви благоизволно ме је запитати: „Колико вам је година, г. митрополите? — „Осам-десет и осам, Ваше царско Височанство. — „Дакле ја сам за једанаест година млађи од Вас“. Па видите судбине, ја старац преживио сам га! Молимо В. Преузвишеност да изволите ово наше најискреније сажалелење Превишњем пријестолу Њ. Величанства до знања ставити“. Тако исто из свију већих и мањих мјеста Босне и Херцеговине, стигле су Преузв. Поглав. изјаве саучешћа.

Мртво балзамирано тијело пок. Надвојводе, стигло је у Беч 12. фебруара, а 14. истог мјесеца, био је величанствен спровод, коме су присуствовали, осим многих изасланства из Аустро-Угарске монархије, још и цар Немачки, велики кнез руски, многи страни принчеви, надвојводе и генерали, као и сав Беч — до 400.000 гледаоца.

Блаженоупокојени Надвојвода саранит је у пркви капуцинеској у Бечу — у царској гробници, са свима почастима, које пристоје тако високој личности и заслужном мужу царске крви и племена.

Бечки и сви европски дворови, одредили су вријеме, колико се има жалити за упокојеним Надвојводом.

Ради многобројних саучешћа и из ових окупираних земаља, Његово Величанство цар, изволио је дати налог пл. министру Калај-у, да нашем народу објави високу царску благодарност.

Покојни Надвојвода, облазећи земљу и градове, као и своју војску, којој је Он врховни старјешина био, походио је у два маха и наше шехер-Сарајево, и то последњи пут у прошлој години, кад је, између осталог, и нашу нову српско-православну цркву походио.

Као таквоме великом мужу, као јунаку, блиском рођаку Његова Величанства и пријатељу славенства, и ми га у небесне дворе испраћамо, са ускликом: Спокој Господи дшш рлкі ткоого бк мѣтѣ кѣтѣ, кѣ мѣтѣ зланиѣ, кѣ мѣтѣ покоинѣ, нѣже ки прѣкѣдни починаѣтѣ.

Слава му и „вѣчнаѣ памѣтѣ!“

Број 147.

ОКРУЖНИЦА.

Свему српско-православном свештенству Дабро-босанске епархије.

Наредбом 7^{мом} Високе земаљске Владе од 17. јануара 1895. број 5709./I. одобреним највишим ријешењем Његовог ц. и кр. Апостолског Величанства од 3. јануара 1895., публикованом у „Гласнику закона и наредба за Босну и Херцеговину“ од 1. фебруара о. г. комад III.; дана 22. априла 1895. (по н. кл.), отпочеће у обје покрајине „попис житељства уз бројење важније домаће животиње од користи у години 1895.

Овај попис спровешће се најдаље до 22. маја 1895.

У „пропису о предузећу пописа житељства §. 5^{тим} а под lit. с. обвезан је и душобрижник дотичне вјероисповиједи, да судјелује при том попису као члан пописне комисије.

По §. 12.^{том} исте високе наредбе сваки преступ против овог потписа, кањив је глобом до 100 фор. или 14-то-днев-

нијем затвором, у колико не би потпао и казненом закону.

Ушљед тога наређујем мојем пречасном свештенству, градских и селских парохија, да се с пуном готовошћу одазове дужности учествовања у пописним комисијама, настојећи при том, да народ свој упуте, да комисији истините податке даје.

У исто доба, то је најподеснија прилика, да пречасно свештенство и за себе састави најтачније домовнике (анаграфе) за своје парохијалне уреде сходно §. 23^{тем}, III., 8., lit. б. „Пословног реда“ источно-православне консисторије дабро-босанске, одобреног највишом одлуком Њ. ц. и кр. Апост. Величанства од 1/13. авг. 1883. год.

Из српско-православне Митрополије дабро-босанске,

У Сарајеву, 6 фебруара 1895.

АЕ. и Митрополит Дабро-босански:

Ђорђе Николајевић.

Број 315.

ОКРУЖНИЦА.

Пречасном парохијалном свештенству српско-православне добро-босанске епархије.

С позивом на конзисторијалне окружнице од 15. јула 1886. године број 774. (Види Добро-босански Источник за мјесец новембар 1887. г. стр. 76.) и 28. априла 1894. број 1000 (Босанско-Херцеговачки Источник за јуни 1894. страна 201.), налаже се свему пречасном свештенству Добро-босанске епархије, да се по ниже изложеној окружници Високе земаљске

Владе за Босну и Херцеговину од 22. јануара 1895. број 148.007. П., као и пред поменутиим конзисторијалним окружницама, у погледу сарађивања мртваца, од данас строго управљати има.

Из конзисторијалне сједнице.

У Сарајеву 9. фебруара 1895.

АЕ. и Митрополит Добро-босански:

Ђорђе Николајевић.

О РАЗЛИЧИТОМ КАРАКТЕРУ ЈЕВАНЂЕЉА СВ АПОСТОЛА ЈОВАНА БОГОСЛОВА.

С руског превео Григорије А. Николић.

(Наставак).

На тај начин прва Јеванђеља представљају Исуса Христа изванредним учитељем, Који је сишао с неба у свет човечији и у њему делује, говори по разуму и осећајима људи, који се Њиме спасавају, улази у њихов положај, предупређује њихове нужде, с њима тугује теши их и учи: четврто јеванђеље представља Га небеским Послаником, Који је узвисио самога човека, као да је већ стран свију светских нуждâ и земних одношаја, — подигао га од земље у свет божанствени, где му показује тајне вечне, неприступне умовима смртних. Тамо, можно је казати, небо се спушта к земљи: овде се земни човек узноси до небеса. Тамо религију примењују ка његовом животу и откривају оне њене стране, које је неопходно било знати у том стању, у каквом се он *тада* налази: овде је човек дужан изучити религију у њеном светском виду и применити себе к њој, да постанем оним, што му ваља бити свагда. Отуда та јеванђеља

носе на себи отисак *различности земног живота*: последње дише духом *једноличности живота небеског*. И мотрећи с те стране, прва Јеванђеља, можно је казати, писана су за *почетнице*, последње за хришћане *савршене*.

3) Најпосле, св. Јован предузео је нацртати правило вере *ради васеленске цркве*.

Пошто васеленска црква, проматрана у простору, — пределима својим има пределе целог настањеног света, и проматрана у времену, — пролазећи кроз све векове, постојаће до свршетка света: то св. Јован састављајући за њу правило вере, дужан је био писати тако, да би га разумели једнако и Јудејац и Јелин, и варвар и Скит, да би и прости могли научити се од њега, а мудраци учврстити се на њему, као на чврстом основу, да најсавршенији умови, у најсретније доба просвјете, не би отступили од овог Учтеља с тужним чувством усхићенога, но обманутога очекивања. Услед чега

Јеванђеље Јованово дужно беше у обзир узети две најпосебније различне црте — црту *укуиности* и најстрожијег *задовољства*.

И прво, у Јовановом Јеванђељу је црта *укуиности*.

Она се разлива у њему на највиднији начин. Учење и дела Исуса Христа, изнешена код првих јеванђелиста, представљају у себи више појединости и садрже у себи довољно знакова месног постанка: напротив, изложена код Јована абстрактније и мање се разликују колоритом местности.

Већ и то само, што садржина првих јеванђеља баш окреће се около предмета из обичног живота, дужно беше саопштити им карактер посебности и местности. Јован се готово ограничавао истинама спекулативним. Али истине спекулативне, шта више и природне (ако су само оне истине) састављају достојанство ума човјечијега у свима местима и у сва времена: а како су одмах ове истине чисто откривене, то је свагда више од свега вештачкога, које се одређује местом, и ограничава одређеним временом.

Предпостављена овде од нас разлика међу јеванђељима, врло се јасно открива из упоређења њиховог у оним местима, где се они дотичу једнога истога предмета. Код првих јеванђелиста Исус Христос представља се више делотворним, као Месија Јудејског народа: код Јована Он учи, као Месија општи, светски. Тамо у духу ученика, не сасвим слободних од предрасуда, Он проповеда: *и҃ксмѣ посланѣ, токмѣ ко ѡвцѣмѣ погибшымѣ домѣ Израилевѣ*¹⁾ напротив овде: *И ны ѡвцы имамѣ, аже не сѣтъ отѣ двора сегѡ: и тыѣ ми подоклетѣ привести*²⁾. Једном Јудејци осу-

ђиваху ученике Господње због нарушавања суботе. Код првих јеванђелиста Исус Христос у оправдање њихово позивао се на пример свепитене древности, и, пошто је део осуде пао и на Њега, додао је, да Месија господар и од суботе³⁾: код Јована у сличном случају Он показује на свеблагн Промисао Оца, Који не зна суботе, и ставио је на видик, да не можетъ б҃гнѣ творити ѡ сѣкѣ нич҃коже, аще не еже видитѣ Отца творѣща: аже ко б҃гнѣ творитѣ, сѣѣ и б҃гнѣ, такожде творитѣ⁴⁾. Доказ најувзвишенији! На Спаситеља клеветаху, да је Он у свези с мрачним духовима. Код првих јеванђелиста, Он одговара на ово простим примером, који је узет из круга општег живота. *Аще царство, говорио је Он, на сѣ раздѣлитсѣ, не можетъ стати царство то: и аще домѣ на сѣ раздѣлитсѣ, не можетъ стати домѣ той: и аще сатана воста на сѣ самѣ и раздѣлитсѣ, не можетъ стати, но конецѣ иматѣ*⁵⁾. Код Јована узор: „*в҃кса имашѣ*“, Он одвраћа речима: *Изѣ в҃кса не имамѣ, но чтѣ Отца моего*⁶⁾ т. ј. из Мојега живота, свагда сличног са вољом Божијом, ви можете видети, да код мене нема свезе са Велзевулом. Доказ чисто наравствени!

Из духа укупности мора се протумачити у Јеванђељу Јовановом и то, зашто он назива Бога Сина *Словом* или умом Божанственим. Јован је видео, да овим називањем и од простих људи од свега лакше може отклонити плотеку мисао о страдном рођењу Бога од Бога⁷⁾ и му-

³⁾ Мат. 12, 1—8. Марк. 2, 25—28. —

⁴⁾ Јов. 5, 17. 19.

⁵⁾ Марк. 3, 24—26; упор. Мат. 12, 25—29.

⁶⁾ Јов. 8, 48. 49.

⁷⁾ Златоуст у 2 Бес. на Јована; „Желећи научити, да је Онај, о Ком он говори, Јединородни Син Божиј (Јеванђелист:), да не прокрчи путеве мишљењу о страдном рођењу, преду-пређује ово самим називањем Слова, показујући,

¹⁾ Мат. 15, 24; упор. 10, 5. 6. —

²⁾ Јов. 10, 16. —

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

дрима може саопштити од свега боље и лакше појмове о природи и одношајима другог Лица Свете Тројице¹⁾.

Друго, Јованово Јеванђеље разликује се карактером најстрожијег *задовољства*.

Ма да Јован није допустио у своје Јеванђеље ништа, што би могло хранити више љубопитство, ипак што је нужно било ради пуноће и јасности излагане од њега историје Исуса Христа, он је изложио то са свом подробношћу и најприличнијим начином. Тамо, где су остале Јеванђелисте описујући који догађај, говорили неодређено о лицима, која долазе у њему, Јован све, кога је можно, означава по имену²⁾. Време, место, случај описаних догађаја он држи у свом Јеванђељу са прецизношћу најтачнијег историчара. Ми смо већ приметили, да је Јован хтео бити разумљивим за све, не само Јудејце, него и незнабошце. Ето узрока, зашто он у оним местима где му неопходно беше дотакнути се јудејских обичаја или обреда, придаје од себе, премда у кратко, објашњење³⁾ и превађа саме речи јеврејске⁴⁾.

да се и рађа од Оца Син, но безстрашно“ Ово је и у опште нужно ради простог народа, који често најсветије ствари представља под грубим симболима, или тим више је било неопходно у она времена, кад је незнабожачка плотска теого нија, била предметом вере готово у целом свету.

¹⁾ Питају: одкуда је Јован позајмио називање Слова? из древних ли св. књига јудејских (на пр. Псал. 32, 6. Прем. Салом. 9, 1. 2. Сирах. вл. 24 упор. Приче гл. 8) или га је позајмио код присталица Платона? Чини се, није позајмио ни од ових, нити од других. он је прочитао ово — додата *никог непознато* име на Верном и Истинитом, кад је на Патмосу примао откривење о будућој судби цркве. Види: Апок. 19, 11—13.

²⁾ Јов. 6, 5. 8; упор. Мат. 14, 14—17; Марк. 6, 35—38; Лук. 9, 12. 13; Јов. 12, 3; уп. Мат. 26, 7; Марк. 14, 3; Јов. 18, 10; уп. Мат. 26, 51; Марк. 14, 47; Лук. 22, 50; Јов. 18, 26. уп. Мат. 26, 73; Марк. 14, 70; Лук. 22, 59. —

³⁾ Гл. 2, 6; 5, 1; 6, 4; 7, 2; 19, 40; 2, 13, 11, 55.

⁴⁾ Гл. 1. 38. 41. 42; 9, 7; 19, 17.

То јест, он је хтео, да исте шта више стране нико, читајући његово Јеванђеље, неби срео никаквог неразумевања. И с том цели он често, као што је примећено, тумачи оно, што *би могло представити се* тешким за разумевање.

Будући најтачнијим историчарем, св. Јован је хтео бити и најтемељнијим догматичарем. На најглавнији начин намером његовом беше — ставити на видик Божанствену величину Исуса Христа. Пошто је Сам Спаситељ, за доказ Свога Божанственога посланства, показивао на сведочанство Претече, на Своја дела и на сведочанство Бога оца⁵⁾ то и Јеванђелиста ради своје цели користи се тим истим доказима, ипак тако, да наводи из њих најрезолутније. Претеча у његовом Јеванђељу сведочи о Исусу Христу целом синедриону, у лицу, његовог славног посланства⁶⁾. Из дела Исуса Христа он бира таква, која су и сама по себи била изванредна, и, нешто по многобројности сведока, нешто по строгом истраживању, над њима произведеном, нечувена. Код њега Спаситељ претвара воду у вино⁷⁾ отвара очи слепоме од рођења, што је *отквкка не слышано*⁸⁾ зове четвородневног мртваца из гроба⁹⁾ и једном речи, *ИЗв есамъ, баца на земљу чету наоружаних против њега непријатеља*¹⁰⁾. Јован не говори о двократном сведочанству Бога Оца, код Јордана и на Тавору, од чести с тога, што је о том и другом споменуто првим Јеванђелистама, а вероватније с тога, и то догађаји на Јордану и Тавору имађаху мало сведока: зато Јован

⁵⁾ Јов. 5, 32. 36. 37. —

⁶⁾ Јов. 1, 19—27; 5, 33.

⁷⁾ Гл. 2, 1—11. —

⁸⁾ Гл. 9. —

⁹⁾ Гл. 11. 1—45

¹⁰⁾ Гл. 18, 3—6.

бира такав случај, где при скупу многобројног народа Отац с неба силно загрми Сину торжественом речи: и прославих и пакн прославио¹⁾. Сви ови догађаји беху пропраћени најважнијим посљедицама; с једне стране, они јако потресаху умове гледалаца, с друге неодвратљиво решише судбу Самог Исуса Христа.

Најпосле, да задовољи најстрожијим потребама човечјега љубопитства, Јован (врло знатна околност!) свагда описује само оно, чега је био сам очевидцем. Све остале Јеванђелисте предадоше нам врло много, што примише од других очевидаца и учасника описаних од њих догађаја Јован као да је ставио за себе правило да јавља само о том, *што је сам чуо, што је видео својим очима, што је с пажњом разматрао и опипао рукама својима односно Слова животова*²⁾. Он почиње своју историју од оног истог времена, кад је видео Божанственог Учитеља код воде Јордана, и чуо о њему знаменито сведочанство из уста великога Пророка. Све што год даље прича он, свршило се пред његовим очима. У целом Јеванђељу на сваком месту ми видимо далековидог, пажљивог ученика, који је ишао за својим Учитељем. Особито из историје страдања и васкрсења Исуса Христа, тако богатој изванредним догађајима, Јован очевидно обрађује за себе оне, код којих се налазио сам. Додуше, он нигде не изнаша свога имена: ипак, називајући себе *љубазним учеником*, према ком је Спаситељ имао особито поуздање, не оставља никакве сумње на рачун тога, јели појмио он Исуса Христа, и јели верно предао његова дела и учење, — сумња, која одвлачи неке у наша времена.

¹⁾ Гл. 12, 28. —

²⁾ 1. Јов. 1, 1.

Дакле, Јеванђелиста Јован, у својству историчара, задовољава често до изобиља строге критике, шта више, најновије невернике.

У самој ствари, читајући Јеванђеље Јована и видећи на пр. неки напор Јеванђелисте, да осветли потпуном светлошћу Божанство Исуса Христа, тешко није доћи на ту мисао, што Јован као да је предвидео ова несретна времена, кад већ није крст Исуса, но Његова Божанствена слава послужила каменом спотицања, о који ће дух времена сатрти толико несмотрене и неискусне умове. И што је достојно чуђења, ако је он, као Пророк свију Новозаветних времена, гледајући у духу мрачна времена неверија, хтео предати цркви чврсто правило, које би као песма-тужаљка Мојсејева на Јудејце, било вечним сведочанством Исусу Христу на све, који одбацују Његово-Божанство! Тако је мислио у своје један из великих Отаца цркве³⁾.

Део II.

Јеванђеље Јованово разликује се од осталих начином израза.

Некако је различно Јеванђеље Јованово од осталих својом садржином, али још више се оно разликује од њих начином израза, забављајући се у њему предметима. Њега није можно читати без неке особите побожности и размишљања. Изгледа, да је најрасејанију душу, при најмањој сњене стране пажњи, кадро сабрати, улили јој најважније мисли и побудити у њој такова осећања, какових она није знала. Прва

³⁾ Василије велики (Ном. XVI, Опр. Том. 1, р. 433) Говорећи о прологу Јованова Јеванђеља, додаје: „И тада је предвидео Дух Свети, да ће бити (људи), који ће почети покушавати против славе Јединороднога и проповедати своја лажна мудровања (.) састављена од њих ради одвраћања оних, који слушају . . . Дакле, да који не падне у ове мреже, Дух Св. предупредује помоћу овог Јеванђеља.“

WWW.UNILIB.RS

Јеванђеља више говоре ка уображењу и разбору¹⁾ Јованово Јеванђење — управо ка унутарњем чувству²⁾. Израз првих (да употребимо таково упоређење) сличан је у неким одношајима са изразима сликарства: представљене у њима пстине живошћу и лепотом слике на најпријатнији начин, заносе лепе силе души, побуђују мислену способност, и кроз њих тек делују на чувство. Израз Јовановог Јеванђеља је попут изразима музике, чији се звуци разливају управо у срце, проничу до најсакривенијих његових кутића, доводе све у кретање, и ум, и вољу, и чувство, и све, уређују најпријатнијим начином. И нису без основе древни оци цркве називали ово Јеванђеље *духовним*, јер у њему Бог Слово говори с духом човечјим језиком небитних, земних слика, него вишим, небеским језиком духовâ.

Узрок ове најзнатније особености, Јованова Јеванђеља јамачно провејава у наредбама Духа Божја, који је тајно водио пером свештеног писца: али пошто и Божанствени Дух, раздељујући дарове Своје свагда саопштава их сходно са својствима онога, који их прима, т. ј. ради извршења Својих великих одлука изабира као оруђа Својих намера више оне људе, који по најприроднијим способностима својим стоје ближе к Његовој цели, то, да би у колико је можно приближили к разумевању карактер извесне књиге св. Писма, неће бити безкорисно при овом случају узети себи за руководство онај исти закон, каковим се обично руководимо при суђењу о природним производима ума човечијега.

¹⁾ Ка уображењу — леним сликама, живописним причама; ка разбору пословицама, кратким правилима, сентенцијама.

²⁾ Мешовитим алегоријама, тајанственим значајним речима,

Да би саставили себи одређени појам о изразу неког човечијега производа, нужно је пре свега знати, како је могао деловати описани предмет на ум и срце писца, кад је од њих позајмљивао цвевове и боје за опис његов, и у каквом се стању духа он налазио у то време? С овом цели неопходно је одредити, прво, нравствени карактер писца, и друго оне одношаје, у каковим се он могао и дужан био налазити према описаном од њега предмету.

На тај начин, да би протумачили себи карактер израза и у Јовановом Јеванђељу, нужно је пре свега разгледати *нравствени карактер* самог Јеванђелисте, који код писца најближега — (какови су били и сви св. писци) — не може не одсијавати у његовом језику својим особитим начином.

А. Нравствени карактер св. Јована, и особености, која из тога излази у изразу његовог Јеванђеља.

Основу нравственог његовог карактера састављала је љубав: пошто је он у особитом смислу назван био *учеником љубави*. Изкључивим предметом његове љубави био је Бог и све Богу слично, т. ј. све, што у природи видимој и особито у свету нравственом, изражава савршенства Божанствена. Отуда је могло питати ум његов и испунити срце само то, што је било најузвишеније, најплеменитије, најсветије у свету. Све, што се тако често понавља на нашим очима, и носи на себи печат земног несавршенства, није могло привући његово особито учешће: он није друкчије, него са равнодушношћу дужан био гледати на појаве обичног живота, где је тако мало пиће за душу, испуњене помпљајâ високих, који воле само то, што носи облеск савршенствâ Божанствених. И ово цигло расположење духа

и нагнало га за целог живота остати момком. Он је волео више мирну самоћу, него ли бучни друштвени живот. Љубав к једном нај савршенијему, проничући све све његово биће, природно је дужна била саопштити његовом уму својство дубоке *изворности*, и његовом срцу жарку *бујност*. Но за очи света, ова су се блага сакривала у дубини његове душе, будући прикривено новином *простошом* и *хладноћом*. Рођен да гледа и љуби само Божанствено, он је заиста с чувством немара обзирао се на овај напуњени сујете свет¹⁾ и, стављајући себе изван његовог круга, с тајним немиром гледао је на прим. у будућност, очекујући, неће ли осветлити му потпуно знање Божанственога, неће ли се открити жива слика Најсветијег, Отуда је религија рано постала потребом његовог духа; и он још у цвету младости²⁾ кад обично воле живот са његовим, т. р. радостима, већ је тежио у пустињу Јорданску да слуша глас, који виче у пустињи. И овде баш заруди за њега небо — гласник оне Светлости, која је дужна била осветлити и обратити на Себе дивне

1) Ово је чувство особито изразио у својој посланици (гл. 2, ст. 15—17). „Не изкити мѣра.“ вовори он, „ни аже кѣ мѣрѣ. Ниш кто локитѣ мѣра нѣтъ локкѣ Отчи кѣ нѣтъ: акш кѣ, еже кѣ мѣрѣ похотѣ плотикѣ, и похотѣ очнѣ и гордогѣ житникѣ, нѣтъ отѣ Отца, но отѣ мѣра нѣш етъ И мѣрѣ преходитѣ, и походитѣ его.“

2) О овом сведочи древно предање цркве. Види: Hieron. in Iovin Lib. I. cap. 14.

тежње његове душе. Он је видео: — приправљала се велика промена, у царству нравственом имало је наступити царство Божје. Он је слушао: — даће се наскоро јавити таково лице, коме највећи од људи није достојан одрешити ремена на обући Његовој. Како се све ово дивно подударало са чувствима душе Јованове! Његов ум беше на страни, његово срце — у побожном очекивању! Сав дух његов беше у стању неког *напора*, — црта која је остала у њему за целог живота до гроба. И јели чудно после овога, да је Он, видевши Спаситеља, приљубио се к Њему свом силом жарке љубави Своје? У Исусу беше испуњење *његових* нада и очекивања. Ово је био узор свију могућих савршенстава. О чему су икада у својим духовним посматрањима прорицали мудраци целе древности, чега су с нестрпљењем желили цареви и пророци, што су у часовима усхићења предосећале душе праведника, све се то открило у Исусу Христу. Јован је гледао видими лик Бога невидимога лицем к лицу. Јован је имао то, што нису имали векови и народи. Он је гледао у побожном дивљењу и љубио је у самоћи; пошто су жарке навале љубави достојнога срца његова биле одмерене необичном пажњом и готово непрестаним гледањем Божанственога, Кога се лик дубоко урезао у његовом разуму. Такав је био дух Јованов!

ЧЕТИРИ ПУТЕВОЋЕ ДОБРОМ ЖИВОТУ: СТРАХ БОЖИЈИ, МУДРОСТ, ТРЕЗВЕНОСТ И РАД.

Поука газде Онуфрија Грушкевића, унуку свом Николи Григоријеву.

(Наставак).

Морам признати и казати, да ме је саблазнио Чивутин; поче ми вода ићи на уста, тако ми је фалио и сладио рибу

Узнем мараму с новци и — одем с њим.

Код Мендела затекосмо Бартушкевића, седи за столом прилично наквашен. Када

дођосмо, устаде са столице, поклони се на мој поздрав, климнувши главом, поглади брке, испије из стакленцета још оно мало ракије, пљуцне и опет седе.

Мендел очистивши прашину с клупе, понуди ме да седнем, приђе к Бартушкевићу, погледа га некако чудновато, заворно и преда му већ приправљени штемпл из џепа.

— Двеста рубаља на годину по 6% интереса? запита Бартушкевић.

— Ја, климнем главом.

Бартушкевић стари мајстор, за час је био готов са признаницом. Чивутин потпише.

— А сведоци? запитам.

Тај час дођоше у крчму два сељана и потписаше се као сведоци. Добивши од Мендела по стакленце ракије, сељани испише и одоше даље, куда су наумили.

Међутим застреше сто и метнуше на њега рибу са разним начином зготовљену и лебац. Почесмо јести слатко рибу ја и Бартушкевић, све нам пуца за ушима, и кад смо све појели, појави се Мендел са ракијом. Прво стакленце метну пред мене, друго пред Бартушкевића, а треће пред себе.

— Дед добро здравље!

Узех стакленце, хоћу да принесем устима и видим: на ракији се била ухватила као нека бела кожица. Ја је одуваха, еркнем мало и само сам хтео обичаја ради гуцнути, — у једанпут подиже се у авлији читава буна, хука — бука јаук пропаст, мислим, света! Ми одмах скочисмо на ноге, оставимо ракију и истрчисмо на улицу. „Стража! Држи, хватај“!

Шта је то? — Показало се, ухватили лопова: некакав мужик улапио код Чивутина џак с мливом и стаде улицом трчати. Настаде читав дар — мар! Чивути

га ухватили, дотерали, — бију га, вуку за косу, туку ногама. — Мужик је изнемогао и јецао је... Скупили се Чивути са целога посада, сваки ти виче: „дед, мажи, удри“ и удараху несретника чим дохвате. Међутим чивуче, Менделов син, опази да у крчми никог нема, да га нико не ће видети, узме из једног стакленцета, узме из другог, гуцне ракије из сваког стакленцета. Тада у један пут паде у очи, да је из једног стакленцета; бап из мога, отпио много више, приметити се, Шта да ради? — Не мислећи дуго, узне чивуче и промени стакленцета; моје метне на Бартушкевића место, а његово на моје. Када се кавга утишала и лопова одвели у општинску кућу, вратисмо се опет у крчму, седосмо сваки на своје место; — видим, да је из стакленцета по прилично отпито, но не узимах то на ум, — продужисмо пити и осушисмо стакленцета до дна. Мендел ми налио још једно стакленце, но код мене је тада било правило: ни на који начин не пити више од једног стакленцета, — узмем признаницу, стрпам у џеп и хоћу да изиђем... У један пут видим: у Бартушкевића усне сасвим побледиле, очи упале... Он с муком и натегом дигне се с места, забатрга се, као да је пијан, и колики је дуг, луни о земљу.

— Је ли пијан? — Не, није пијан!

— Пијан је! — рече Мендел. — Погледам на Чиву: побледио као крпа и дркће као да је у грозници.

Ето ти на!... Гледим: чивуче такође трчи по соби, нашао сам се у три погубели, ухватио сам се обема рукама за главу... — Куку тужан и јадан! — Мислим сам: није то добро, мука ме хвата. Ракија мора да је с отровом помешана... Ја к пећи, зграбим лонац с врућом во-

дом, стаде је пити силом и испих готово половину... Повратим Чиви сву ракију и рибу и тако се избавим. — Опазим; чивуче лежи већ на земљи, а Мендел се сагнуо над њим и пита: није ли он пио ракије? Чивуче је климнуло главом, да јесте. Стадосмо му сипати врућу воду у уста, а он већ стиснуо зубе и избегно уморне очи. — Бартушкевић се бори у смртним грчевима, но сабере последње силе и рече: „Грушкевићу“, ти си сецовао, и изашле су ти све три нумере. Чива, хтеде те отровати, па је отровао мене... Мендел ме је отровао, Мендел!... Он је хтео да ти извуче из цепа лутријску признацицу... Стакленцета су променули... Ох, Ох!“ И он загрча смртним стењањем.

У крчми није било ни живе душе од странаца, једино само су се Чивуткиње ужурбале, трљајући и поливајући

водом свога Хаима. Но Хаиму свега овога већ није требало: само за кратко време конрцнуо се још, то једном, то другом погом и из уста му покуља пена са крвљу. Бартушкевић је био јаче природе и мучио се дуже; најпосле и он је рикнуо још последњи пут као дивља звер, и сисвим се утаио. — Гледам ја на свата чудеса и знам већ, шта је то и од чега је, но не знам, шта ћу и како ћу, — стојим, гутам непрестано топлу воду, осећам да је погибао већ над мојом главом и понављам у души: *Падѣтѣ во мрежѣ твою грѣшници: ѣдинѣ ѣсмѣ ѣзѣ, дондеже прѣидѣ*“ (Пашће у мреже своје безбожници а ја ћу један проћи). Ах каква је света истина у овим речима псалма! Мендел је пао у мрежу своју: лишио се јединца сина, хранитеља и потпоре у старости; погибе Бартушкевић, који је заједно с њим ишао мени о глави. —

(Наставиће се).

Б Е С Ј Е Д А

о молитвама „женѣ родилницѣ по четыредесатиѣ днѣх“.

По закону Цркве хришћанске, слично ономе у старозаветном закону Мојсејевом (Лев. 12, 4), жена у току од четрдесет дана после рођења детета, држи се нечистом, не пушта се у храм Божји, не може се причестити св. Тајана Христових, осим случаја, кад је изложена опасној болѣтици. А када се наврше дани очишћења жене породиље, она са богодарованим детенцетом својим иде у храм Божји, да се тамо помоли Богу. — да добије разрешење да може опет имати општење с вернима у молитвама и тајнама, и да уведе у Цркву младенца, да га стави пред Господа, да га посвети и на службу Свевишњему, рекавши као Ана, мајка пророка Божјега Самуила: *ја дајем њега (младенца) Господу, докле је год жив да служи Господу* (1. Цар. 1, 18).

У притвору св. храма, осенивши кретним знаком младенца, свештеник се моли, да Господ Бог очисти жену породиљу од сваког греха, од сваке нечистоће и да је удостоји неосудљиво да се причести св. Тајана, а младенца да сједини ка светоме стаду словесних оваца Његових. После читања одређених молитава, пастир Цркве узима младенца на своје руке, изображава њим крст, говорећи: *воцерковлетса* т. ј. уводи се у црквени скуп, свечано се убраја св. Цркви *рак Божій* (или *рак Божіа*) *ко има Отца и Сина, и Свѣтаго Дѣха...*, и после овога, доиста уноси младенца већ у саму Цркву ради поклоњења, изговарајући при том речи: *внидетѣ въ домѣ Твој, поклонитса ко храмѣ свѣтомѣ Твоємѣ*, т. ј. од тада крштени младенац улазиће у храм Господњи ради поклоњења и молитве.

За тим, зауставивши се са младенцем на сред храма, служитељ Божји говори: посредџ Цркве воспоегъ Та т. ј. млади хришћанин стојаће овде међу збором верних, пажљиво ће слушати оно, што се чита и поји у цркви, и заједно ће с осталим осталима појати и славити име Господње. Најпосле, свештенослужитељ долази с младенцем ка царским влатима — дверима (а младенца мушкога рода уноси шта више у сам олтар), свршавајући ово принашање и шта више унашае младенца у најсветији део храма, за знак особитога приближења новокрштенога ка Свевишњему, у знак посвећења његовога на службу Господу, слично ономе, као што се свршавало у Старом завету над свима првенцима израилским, који се донашаху ради тога у храм, и као што је свршено било над самим Христом Спаситељем, који је био донесен у четрдесети дан по рођењу у храм Јерусалимски. На свршетску обреда у црковљења, свештеник говори молитву Симеона Богопримца: *нынџ отишцаеши раба Твогго Кладько . . .*, као да довршујући тиме последње деловање, свршено у храму над Богомладенцем Исусом Хвистом, а уједно сведочећи пред Богом и родитељима, да је он, као служитељ олтара Господњег, свршио све потребно за нови, духовни живот младенца хришћанскога, — и оставља младенца на амвон пред царским дверима, очигледно преставаљајући овим то, да је од сада у црковљени дужан целог свог живота с побожношћу да се клања и служи Господу Богу.

Старозаветни закон наређивао је жени, када се јављала први пут после рођења детета у храму Господњем, да принесе жртву очишћењу (Лев. 12, 6). Пресвета Дјева Марија, надприродно зачевши у утроби од Духа Светога, није имала потребе и нужде у очишћењу, какво се захтевало од обичних жена: јер шта је имало да се чисти у Оној, Која је била преизобилно освећена Духом Светим, и коју св. Црква назива чистом, пристојном, непропадљивом, пречистом, чистијом од светлости сунчане? Но тада како је благодатна слава поставила Богородицу више законџ, Она не само Сама није се покорила закону, него му подчињава и Сина свога Господа нашег Исуса Христа, иде у Јерусалим да *мешне Богомладенца пред Господем и да сврши све по закону Господњем* (Лук. 2, 22 — 39). Ево браћо, нај-

поучнијега за све нас примера, да се покоравамо постојећим законима: слободан од закона синова човјечјих, имајући сваку власт на небу и на земљи, Творац и Господ закона са свом тачношћу испуњава закон . . . Занесене светском сујетом несретне мајке често заборављају тај поучни примјер, противе се правилима св. Цркве, не долазе ка храму с младенцем у четрдесети дан, а неке шаљу у храм коју другу жену с младенцем ради учрковљења његовога. Но како може да издржи срце истините мајке, да се не јави у четрдесети дан с дететом својим у св. храм, кад је њено дете дужно предстати заједно с њом к лицу Божјем и њему се поклонити, кад је дужно да буде посвећено на свагда, као жртва Господу Богу? Како може мајка права тврда срца бити, па шиљати дете своје у храм са другом којом женом, а она дома да остане? Ако би нам потребно и нужно било да представимо свога сина или своју кћер Цару земаљскоме, зар би се усудили да их пошаљемо к њему на пр. с дадиљом или дојиљом, оставши сами код куће? Или ако би нашега сина или нашу кћер посветили на коју високу службу земаљску, зар срце наше неби желило и жудило да, учествује при томе и да се излива у молитвама пред Свевишњим? . . .

У четрдесети дан по рођењу Богомладенца Исуса Христа, Пресвета Дјева Марија принела је на жртву, као што је речено у закону Господњем, две грлице или два голубића. Од хришћанских матера св. Црква захтева то, да оне саме себе, своје душе принесу на жртву Господу и да освете себе причешћем Тела и Крви Христове: устима свештеника црква моли Сведржитеља, да би их Он учинио достојним причешћа св. Тајана. У древности, као што се види из молитава жени породиљи, прописаних у четрдесети дан, мајка се у дан и сама причешћивала заједно са својим дјететом св. Тајана и по том, од тога времена, као очишћена, добила је слободу да се причести, кад жели и осети се готовом, спремном. На жалост свети обичаји хришћанске древности заборављају се од нас: сад код нас на дан учрковљења причешћује се обично сам младац, а мајка и не помишља у то време о свом причешћу. Но чиме ти и можеш мајко хришћанска, благодарити Створитељу свог јему, што те је чувао и сачувао у времену и

после рођаја твојега? Чим ти можеш да запечатиш очишћење своје и освећење, ако не причешчем пречистога Тела и Крви Христове?...

Кад се навршило четрдесет дана земнога живота Христа Спаситеља, није сама Богородица пошла у Јерусалим, да изврши над Божанственим Младенцем законити обред, него и старац Јосиф, коме је била предата Пресвета Дјева Марија, дође у храм Господњи. Праведни Јосиф је знао, да је Богомладенац зачет од Духа Светога, па ипак дође из Назарета у Јерусалим. Код нас на дан уцрковљења младенца (где се још држи тај свети и древни хришћ. обичај) обично се јавља сама мајка његова, а отац не држи за своју дужност да дође у дом Божји у тај дан. Но зар отац младенца, учи један од руских пастира, више је чист од мајке у телесном рођењу дјетета и са свим не осећа потребу освећења и благослова? Зар је срце родитеља са свим без осјећаја к детету, кад се ово последње представља и посвећује Богу? Зар се на саму жену породиљу односе речи молитве, које чита елужитељ Божји у четрдесети дан: Господи, благослови отроча сје, кршк сь родители его?... А такав исти прекор заслужују и кумови, који на дан у црковљења не сматрају својом дужношћу да дођу храм, а међу тим куму или куми, баш св. Црква заповеда, да узму младенца од *врата жривеника*, као да је из руку Самога Господа.

Донашање младенца у храм, а у четрдесети дан или уцрковљење, завршно је убрајање новокрштенога к броју верних, — велика блага и преимућства дају нам се светим обредом уцрковљења. Поставши кроз крштење чланом тајанственога тела Христовога, кроз увођење у храм Божји млади хришћанин, као да се уводи у прави посед свију блага, која је даровао Спаситељ синовима Његовог благодатног царства. Кроз уцрковљење, новокрштеноме отвара се улазак у св. храм да слуша реч Божју, која је непропадљиво јело и благодатна вода, која му гаси жеђ душевну; кроз уцрковљење дарује му се право, да учествује у свима тајнама св. Пркве, а нарочито у примању св. Тела и Крви Христове; кроз уцрковљење он постаје заједничаром у молитвама све браће своје у Христу. Но, дарујући

такова висока преимућства, обред уцрковљења налаже хришћанину од првих дана његовог духовног живота велике обвезаности. Уцрковљени хришћанин, посвећен је Господу Богу, назначен је ка *свештенству светом*, да *приносу духовне жртве благопријатне Богу* (1. Петр. 2, 5), он је дужан да живи за Створитеља својега и да му је циљ, Њему једноме у свему да угађа.

Велику одговорност примају на себе мајке пред лицем Самога Господа Сведржитеља на подножју Његовог св. олтара. Са амвона црквенога узима жена породиља не само своје дете него и чедо Цркве православне, које је она с мужем својим и кумом дужна да гаји и васпита и приправи за царство Оца небесног, — и по овоме, мајка је дужна да поступа са младенцем својим слично, као са чедом Божјим: свако деловање над њим, на пр. рађење, надгледање, купање дужна је да извршује свагда с молитвом и кретним знаком, дужна је да избегава све грдње при гајењу његовом, а особито проклето... Пошто у четрдесети дан младенац постаје чланом Цркве Христове, посвећује се на службу Свевишњему, то је од тога времена он дужан да буде и васпитаван хришћански, да би могао, дошавши до узраста, свето ићи пред Богом, Њему једноме да служи и да живи по закону Господњем. Богу треба да су посвећени први невини осећаји и радње дечје, почетци мишљења њиховог, које се у њима развија: св. Црква за то и прима у наручја своја дјецу нашу, одмах после рођења освећујући их тајнама крштења и миропомазања, да би они, од првих дана живота својега поставши синовима Божјим по благодати, припадали, не свету, не себи, него Оцу небескоме. Запамтите то родитељи, и свагда се трудите, да би вам деца ваша љубила св. Цркву, и ради тога носите, водите их од младости чешће у дом Божји, као што су и родитељи Христа Спаситеља водили Богомладенца у храм Јерусалимски (Лук. 2. 41), Молитва ка Оцу небескоме, нека буде прва реч дете ваше, хвалом и славом Творцу наслађујте уши њихове, на св. иконе управљајте чешће погледе њихове. И све ће ово добро, свето и дубоко да падне на душу детињу, кад се оно умири још на грудима мајчиним, све ће богоугодно да се ероди са његовим срцем, — и биће оно, слично, посвећено Цару небескоме

верни и савесни поданик цара земаљскога, корисни члан друштва, утеха и потпора родитеља у старости њиховој. Један хришћански младић запитан од незнабожачког судије-мучитеља: „од кога си ти дознао, да је Бог један“ одгорио је: „мене је томе научила мајка, кад сам се још љуљао у колевци и сисао на грудима њеним, тада још научих се да верујем у Христа.“ „Не бацај хљеб на поље! Хљеб је дар Божији!“ рекла ми је моја мајка у младости, и сад сваки пут, кад се догоди да изненада и нехотице испустим залогај — говорио је о себи овај младић, већ неколико година овоме назад будући седим и слабим старцем, ја се журирам да га подигнем: опомињем се речи мајчиних. „Младо дете, учи светитељ руски Димитрије Ростовски, можно је упоредити са даском, која је приправљена да живописац изобрази на њој слику — добру или рђаву, свету или грешну, што наслика, то ће и остати на њој. Тако и младецац: с каквим обичајима и навикама — богоугодним или богомреким научега и привикну родитељи, с таковима ће и живити. Бело платно не мења боје у коју је је било умочено у почетку; суд не губи свога мириса, доброга или рђавога, који се пређе напојио: исто тако баш у детињем узрасту укорењује се за сав живот наклоности зле или добре“. На жалост, и деци се одвише рано откривају знаци опште нам урођене грешности. Позната је примедба блаженога Августина: „кад је једно дјете мајка притисла ка својим грудима, у очима другога већ појављиваше се гњев и завист“. Сви ми, који изблиза посматрамо дјецу, знамо како се рано почиње у њих да јавља својевоља, похотљивост, упорство, жеђ: неопходно је да задржавамо и загушујемо те појаве грешности у младости; грешно је запуштати и пустити да расте тај кукољ на њиви Вождој! Познато је из искуства, да се дрво даје савијати и исправљати како хоћеш и желиш, док је младо; покушајте да исправите велико дрво: пре ће те га преломити, или исчупати с кореном, но што ће те га исправити. Тако и запуштене у деци рђаве наклоности и навике, с годинама њиховим јачају и укорењују се у њима тако, да најпосле постају већ неискорењенима ... Дакле велико је *добро*

човјеку носиши јарам за младости своје (Плач Јерем. 3, 27) — од детињства добар је и спасоносан јарам заповједи Господњих: у свем току живота својега, он ће више и више напредовати на путу добротинства и, по лествици хришћанских добротинастава попеће се на небо.

Предавши, посветивши себе и децу своју Богу при укривљењу, ми ће мо, браћо, и сами чврето да се држимо и децу своју да сачувамо у непрекидном јединству и вези с Господем и Његовом светом Црквом, бојећи се, да не будемо одметници и неверници. Као чланови једнога тајанственога тела Христова, ми смо обвезани да чувамо до смрти јединство вјере, јер *одвајајући се од јединства вјере* (Јуд. 1, 19), постају по Апостолу, људима грешним и телесним, какви су били до крштења, и по том су достојни, да се избаде из св. Цркве. Они, који немају за мајку Цркву, не могу имати за Оца својега Бога; остављајући Цркву, која има да царује, не могу се удостојити царства. Поставши учасницима благодатних дарова, који нам се дају у св. тајнама, ми смо дужни свакако да се чувамо *ожаљостити Св. Духа Божјег, којим смо запечатени за дан избављења* (Ефес. 4, 30), у противном случају, у св. тајнама подвргава нас већој осуди (1. Кор. 11, 29). Стојећи у молитвеном општењу са свом нашом браћом у Христу, ми смо дужни да будемо с њима и у општењу истините хришћанске љубави, без које молитве наше не угодне и непријатне су Богу (Мат. 5, 23. 24) и без које сва друга добротинства и савршенства не значе ништа (1. Кор. 13, 2—3).

Доћи ће, браћо, дан, кад ће нас опет — последњи пут донети у храм. — у гроб. Блажени ћемо бити ми, ако тада и Отац небески нађе, да смо достојни његовога Божанственога усиновљења, и мајка наша св. Црква призна нас за истиниту децу своју, и браћа наша у вери, биће и остаће с нама у општењу светих молитава и хришћанске љубави. Амин.

У Митровици 20 нов. 1894.

По руском

Григорије А. Николић
свештеник.

ДУХОВНО-НАРАВСТВЕНЕ БЕСЈЕДЕ.

Намијењене:

Оцу, матери, младићу и дјевојци.

(Посвећено хришћанској породици).

Превео **Јован Петровић**, кр. професор и катихета, и т. д.

Бесједа I.

Отац-хришћанин

„Ко љуби наставу, љуби“
знање; а ко мрзи на укор,
остаје луд“ (Приче 12, 1.)

Док је мушкарац момак — дотле није ничим везан, нити се за кога брине осим за сама себе. Но са свијем је друга ствар — кад постане оцем породице. Тада га вежу нове дужности, које он радо прима. Код тијех брига долази брига за сама себе на задњи лист; он мора сада обраћати већу пажњу на — жену, дјецу, чељад, посао. Он мора бити својој породици и отац, и скрбник, и савјетник, и бранитељ, и пријатељ. Често му је служба, занат на терет, али их он, ради своје чељади, подноси стрпљиво. С тога отац породице због свога положаја заслужује веће уважење, него човјек неочењен, бездјетан, којег нико и ништа не веже.

Да би били — у обичном животу — према ма коме снисходљивији и да појмимо тешки положај, доста је да рекнемо: „он је отац и васпитатељ породице.“ Но то високо достојанство често окаља сам мушкарац. Пошто је са дужностима оца спојено много прекраснога, то сваки безбрижан, злочест отац заслужује највеће презрење. Који рђаво врши своју службу — њега укоре, но који својом кућом управља рђаво, који се не брине ни за жену, ни за дјецу, већ их унесрећује — против тога су сви. Њега сматрају изметом, тирјаном.

Прави је отац — хришћанин онај, који зна држати у својој кући ред, мар-

љивост, покорност, богобојаљивост. Те врлине — темељ су домаће среће и благостања. Међу тима врлинама стоји на првом мјесту — **ред**. У породици, гдје влада ред, нема протусловља на сваком кораку; тамо нема ни раздора, ни неслоге између мужа и жене због сваке маленкости, а по томе не даје се рђав примјер дјецу и служинчади. (Свађа међу мужем и женом — почетак је свађи у цијелој кући по томе, што ће сваки члан породице почети најприје сам о њима мислити, а за тијем ће почети и пресуђивати. За то се отац породице брине за слогу међу свима. Он се неће никада пред дјецом и служинчадима свађати са женом, макар им се њихова мњења и разилазила. Него да би се што боље учврстио ред у кући, домаћин мора бити примјером у томе, покоравајући се први домаћим законима, ако би му се они кадгод и чинили тешкима.

Све мора имати своје вријеме и мјесто, отац породице не смије у том бити изнимка. Он неће да буде у својој кући деспот. Ако он сам испуњава домаће законе; онда ће му се сви без приговора и радо покоравати. Он, као глава куће, бавећи се својим послом, непрестано се стара о опћем добру. Према приходима удешава и расходе. Жена му се брине за унутрашње а муж за спољашње господарство; она је — тако рећи — министар унутрашњих, а он спољашњих послова; она се брине за садашње, а он за будуће потребе; њему спада у дужност да се брине за своје укућане, ако би му жена обуда-

вила. Он мора да се раније побрине за васпитање и будућу срећу своје дјеце, да му срце његово буде мирно, самртни час не буде горак а име његово послје смрти од свију поштовао. Свето Писмо вели: *Ако ко за своје домаће не промишља, одрекао се вјере, и гори је од незнабошца*“ (1. Тим 5 8). С тога је други услов домаћег напретка — **марљивост**. Само нам она може осигурати наше земаљско благостање. А земаљско благостање али не богатство, ни изобиље, — јест први услов, без кога нема ни радости, ни слатка живота, ни независности.

Душа цијеле домаће радности, јест отац породице. Сав труд, сва брига за кућу лежи на њему: он храни своју породицу, одијева, васпитава, исплаћује раденике, издржава служинчад. Но за то је он са свијем сретан и задовољан, кад може рећи: „све се то стекло хвала Богу мојом неуморности“. Он учи своју дјецу корисном и нужном раду, како за њихов будући живот тако и за живот своје чељади. Но гдје је рад, тамо је без сумње и одмор. Сваки човјек може купити за новце труд својих раденика, али ни за какав новац не може он купити њихове љубави према себи и своме дому; с тога се ту и ради добро само оно, што се ради радо. А за то разборит отац породице, не само да не спречава весела укућанима, него се и сам с њима весели.

Примјер покорности у домаћем животу морају прије свега показивати дјеца према родитељима. Тешко оној породици у којој се син или кћи противе вољи родитељској! А ако се то и догоди, ко је томе крив? Није ли то посљедица рђава васпитања? Није ли тој несрећи понајвише крива сувишна попустљивост и њежност матере: или небрига оца?

Ма како да су велике бриге оца породице, али васпитање дјеце главна је и света дужност његова. Према он и не може непрестано руководити дјецу, али је дужан пазити на њих.

Родитељи! љубите дјецу своју, али уједно с тим захтијевајте од њих строгу покорност. Дјеца ће вас слушати, ако им ви од колијевке не будете ни најмање попустили, ако вас не узрујавају њихове сузе, ни јогунство, ни дјечије лукаво умилевање. Гдје се родитељи покажу слабима, тамо престаје уважање дјеце.

Породицу може снаћи жалост: дуго-трајна болест, пријевара, клевета, завист, но највећа је жалост — *распуштено дијете*. А гдје се крије узрок те жалости? Код самих родитеља, у њиховој непажњи на самовољу дјечију, али што је још горе — њихов властити рђав примјер и слабост. За то отац породице мора поставити за главни закон у својој кући: *непороциности и добро владање*. Без тога нема мира, нема благослова.

Отац породице, прожман врлинама, може их захтијевати и од других; а ако је он сâм пијанац — може ли приговарати онеме, који због своје неузддржљивости постаје предметом подмијеха других? Ако је он сâм неуредан, може ли без пријекора савјести говорити против најмањој неуредности своје чељади?

Ако је он расипник, растрешен, воли веселе више него рад, ако воли раскош у гозби и ношњи, од чега назадује његово стање, ако воли друштво и забаве, које га удаљују од његова господарства, ако је карташ, предајући слијепому случају већи дио својих прихода, мјесто да их употријеби на добро, ако је хвалисав и горд, желећи да се покаже већим него што заиста јест, — како ће он моћи за-

држати своју дјецу, да не пођу његовим опасним по њих трагом? Како ће за пријечити своје млађе, да не злоупотребљују његову немарност, да га не варају, да не раде и јавно и тајно на штету његова имања и чести?

Тешко породици, гдје отац пада у погрешке; гдје је он најгори у породици; гдје снај, који треба да брани чест свију, први је каља! Нема ту божијега благослова, већ само црно проклетство.

Тешко породици, гдје отац мора на сваком кораку осјећати своје недостојанство.

Побожност, страх божји, љубав к највишем у суштаству — То је вијенац оца породице хришћанина.

Сви домаћи гледају и уздају се у њега, а он са свима гледа и узда се у оца свију суштастава — Бога. С највећом захвалношћу прима он од Господа све добре дарове, као и страдања и губитке с тога, што су и ови пошљедњи неопходни за укрепљење наше вјере, за облагорођење нашега срца а и ради ејећања, да је све земаљско труло и пролазно.

А што и може најтјешње везати све чланове породице, ако не једна љубав, једна вјера, и једна нада на вјечно? Што може бити достојније за оца породице, који се тихо моли у кругу миле своје дјечице? Што може бити дирљивије и спокојније на смртној постељи за ма кога члана породице при горком опраштању са својим сродницима, чији погледи, пуни наде на Бога, говоре му: „ми се растајемо само на кратко вријеме! Рука, која нас је овдје сјединила, која нас је водила кроз тмину овога живота, имаће силу и љубав, да и тамо поврати нас један другому“!

То је образац оца хришћанина!

Оче породице, сравни себе са овим обрасцем и запитај се: „јеси ли био својој

чељади оно, што би могао бити као разборит човјек, који одговара свом дивном опредјелењу? Запитај се: „јеси ли ти, да осигураш срећу своје чељади, учинио све, што је од тебе зависило? Може бити да су они теби обвезани благостањем, имањем, чашћу, изобраажењем и наравственошћу само толико, што им срца пијесу сасвим злочаста: али имају ли они оно одушевљење за врлину, ону чврсту, искрену побожност, која не ће никада допустити да буду несретни, па ма све остало изгубили; ону побожност, која би их одржала и онда, када ти не будеш на њих више пазно? Одговори себи! Одговори свемогућему судији — Богу!

ПреблагИ Господе! Ти не поступаш самном према мојим гријесима, него по милосрђу своме унапређујеш ме! Ти си управио путове моје на добро и довео си ме у стање супрушко, које си, осветив својом благодаћу, узвисио на високи степен свете тајне. Вјечно ћу узносити милост Твоју према мени, недостојном створу Твоме. Нека је благословено најсветије име Твоје! Не одузми од мене, Господе, милости Твоје и усадашњем мом животу. Помози ми, да проведем живот мој у супруштву по законима Твојима; упути ме да живим са женом својом као са слабијим сасудом, да ју поштујем, да јој признајем и уважајем њезине добре и корисне савјете, да ју љубим као своје властито тијело, као што Ти љубиш цркву Своју, коју си очистио светим крштењем, осветио Својом ријечи, учинио да је славна и без мане! Умудри ме, Господе, да одвраћам жену своју од гријехâ и сугјете, да стрпљиво сносим њезину раздраженост, да превиђам њезине слабости, да је не огорчавам мојим безразложним владањем, да је не вријеђам незаслуженим

пријекорима, а ако је увриједим, да се одмах помирим с њом, сјећајући се, да на земљи није нико савршен, да сам и сâм подвржен заблудама и слабостима, које траже опет њезина снисхођена и стрпљења. Поучи ме, да ју руководим у дјелима вјере и побожности. Умудри мене, Спаситељу, да искрено учествујем у биједи, тузи и болести моје жене, да дијелим с њом сва страдања и туге њезине, да се понашам према њој тако, да будем достојан њезина повјерења, да ме она сматра својим најискренијим пријатељем, да међу нама нема таквих тајана, које не би могли једно другом открити; сачувај нас од таквих поступака, који би нас довели дотле, да се једно од другог туђимо!

О Боже спасења мога! укријепи нас да великодушно подносимо горчине и биједи, које би нам Твоја доброта послала ради вјечнога спасења нашега; поучи ме, да управљам породицом мојом тако, да својом влашћу никога не увриједим и не огорчим, но да буде извором породичнога поретка и задовољства; удаљи од мојега дома свако безакоње, клевету, људску завист, да свађе и пребацивања не трују породичнога спокојства; не лиши нас Твоје помоћи у свима околностима нашега живота; укријепи силе наше у раду и сваком подuzeћу; поткријепи у болести, буди штитом нашим у несреће и склоништем у давима жалости; дај да смо сложни у мислима, једнодушни у осјећајима и жељама! Удаљи од нас међусобну сумњу, да не би безумна љубомора раскопала срца наша; не допусти да дође до каквих раздора и пријекора међу нама, него учини, да буде заједничко код нас све, што год твоја провидност пошаље: туга, радост, понижење или слава у свему да буде с нама Твоја света воља!

О, пресвета Дјево! Твојим ходатајством учинио је Господ прво чудо на свадби у Кани Галилејској; молим Те, свом душом и срцем мојим, — испроси мени и мојој породици благодат освећења; буди нашом покровитељицом за вријеме нашег земаљског странтовања и заступницом нашега спасења у вјечности!

Боже, оче свију твари! Научи ме, да васпитавам дјецу, коју си ми дао по својој доброты, сагласно Твојој светој вољи и помози ми Твојом благодаћу, да испуним ту моју главну дужност! Поучи ме да сачувам дјецу од пута безакоња, да их отклоним од самовоље и грјехопадења, да се чувају порока и злочестих другова. Гледај на њих с висине Твојега стана; огради их Твојим промислом; сачувај Твојом милости; осјени Твојим благоволењем! А ако не буде воља Твоја, Господе, да се радујем дјечи; ако је воља Твоја, да их узмеш од мене, а Ти ме онда укријепи снагом праведнога Јова, дај да се без ронтања покорим Твојој вољи.

О, дај ми да знам, да су дјеца моја — дар доброте Твоје, Боже! да си Ти властан у свако вријеме узети их од мене.

Благослови, Спаситељу мој, моје настојање и трудове учитеља на свако добро дјело! покажи им пут живота, који је Теби угодан; срце њихово распали љубављу к својим дужностима, к Богу и ближњему, владару и домовини, да буду готови свагда и живот свој жртвовати и крв своју пролити за благодатно Твоје царство, за свету цркву и вјеру православу и народност српску. Не дај им ни биједи ни богаства, и удостој их небеснога Твога царства! Да не постигне мене суд твој за немар мој у дјелу васпитања њихова, него да покрије и мене и њих вјечно

твоје милосрђе, како би ја заједно с њима прославио Твоје човјекољубље у вијеке вјекова, Амин.

Бесједа II.

Мати-хришћанка

Вриједна је жена вијенац мужу својему; а који га срамоти, она му је као трулеж у костима.

(Проче 12, 4).

Је ли вам позната највећа врлина и највећа дужност, да се она испуни? То је — одрећи се сама себе и живјети по вољи Господа 'нашега Исуса Христа, живјети по духу Његове љубави, која се обухваћа и све опрашта. Бринути се и живјети не ради себе сама, већ ради среће и добра других људи.

С таким високим самопожртвовањем живио је на земљи Исус Христос и Његови апостоли. Ако је то било могуће свима великим, добрим и племенитим мужевима — зар није и нама могуће? Сигурно ће многи рећи: „а зар се не може наћи код људи толико самоодречења? Та је дужност врло тешка.“ Но да ли је Бог кадгод захтијевао од вас нешто, што је немогуће или што надмашује вашу снагу? Бог је тражио таково самоодречење кроз свога сина Исуса Христа. Он је говорио: „ко мене љуби и у мене вјерује, нека се одрекне себе, и иде за мном.“ И није немогуће подражавати сину Божијему.

Ви говорите: „такав је захтјев прекомјеран: — Ипак има људи, чије се звање и занимање састоји у томе, да из љубави заборављају на саме себе, и све своје труде, бриге и старања непрестано посвећују другима. Такова је по својему стању мати породице хришћанка. Она се брине дан ноћ, непрестано се труди, но не ради себе, него ради добра повјерене јој породице. У вече, уморна пада на постељу и прикупља нове силе, но не

ради себе, већ ради других. Њезин муж дјеча, чељад, треба да су задовољни својим животом. За сав свој трудни живот, нема она друге награде, осим ласкава погледа оних, које задовољава. И ради тога штеди она све, за све се брине и лишава се многога чега.

Она није своја. Сву своју судбу, срећу и несрећу спојила је она са судбом мужа, Што јој он спреми у животу, — тијем се она задовољава. Муж је сиромах, и она дијели с њиме сиротињу; оболели ли он — она га дворни, служи и трпи више него он. Она је сва ради другога, а ради себе — ни мало.

Она није своја: она је мати и живи ради дјете. С болом и опасношћу живота дала им је живот; кад су сви спавали, она је сама бдила у ноћној тишини над драгим малншом. Она је чувала своје мило дијете у болести, прислушкујући како дише и молила се у самоћи. Нико не зна, шта је она радила, што је она трпјела; само је свезвајућему Богу све то познато. И све она радо заборавља, чим јој њезице љубимче оздрави. Нико је не ће за то наградити. Само праведни Бог није заборавио њезинијех суза и брига, једини ће Он уписати јој то у заслугу.

Она није своја: она је домаћица. Она мора мислити на друге. Премда је сама слаба здравља, али мора пазити на здравље других. Она је — анђео мира у кући чуварица домаћега реда и благостања.

Ево мати породице, дивнога примјера самоодречења из љубави! Мужарац може чинити сјајна дјела; може се својим вјештином и занатом обогатити; може доћи на глас, али на скроман рад домаћице нико се и не осврће.

Као што сва срећа у кући стоји у свези с врлинама добре матере, исто тако

од њезиних погрјешака зависи и несрећа породице. Уплив домаћице тако је велик, да се из њених мисли и дјела у опће може извести правилан закључак о срећи или несрећи њезине породице. Један њезин недостатак често може помрачити све њезине врлине. Живот домаће чељади постаје због њезине грјешне склоности адом. Но сва је срећа, да су оваке домаћице ријетке. Истина, често је томе крив и злочести отац породице, па ако мати зна добро владати дјецом и чељади, она ће својом љубављу засладити све учињене непријатности.

Бадава ће се муж трудити, ако му је жена вјетрењаста, славољубива, ако је кокетна, расипна; кад она, да задовољи своју пожуду, што стече десницом расточи љевицом; кад она, да засвијетли пред другима, држи ред у кући само привидно, а ондје, гдје други не могу завирити, прави неред, обмањујући и друге и свога мужа. А отуда долази породична туга, бјежи благослов од домазлука и често, гдје би требало да је богатство, бива оскудица. Узалудна је тамо добра воља, љубав и ласкање, гдје домаћица не зна својим увијек једнаким карактером сачувати код свију веселост; кад ова својом ријечи не тјешти тужнога, својим пријатељским погледом не склања увријеђенога на измирење, кад она дјелује не толико љубављу, колико јарошћу, па и бјеснилом. Прави примјер матере породице-хришћанке црта св. Писмо овако: „*Ти мораш бити скромна, чиста, добра кућеница, блага, покорна, својему мужу, да се не хули на ријеч Божију.*“ (Тит. 2. 5.).

У тих неколико ријечи садржи се језгра свију дужности кућанице и извор цијеле земаљске среће.

Буди скромна. Кротошћу свога владања буди примјер, достојан подражавања, свима домаћима, примјерних прекрасних својстава, којима се дивиш код других; буди душа твоје породице.

Као што у друштву нема уважења она жалиска, која, начитавши нешто, хоће да игра у друштву улогу учене женске, која у све сумња, све омаловажава и из сујете жели да јој се људи диве, тако, напротив, заслужује веће поштовање и уважење она, која без притворства и пустога уображења мисли, дјелује и живи с чувством покорности према Богу, која се чврсто држи вјере, која је дата Исусом Христом, и наде, коју нам је Он открио; Разумна и њежна мати, чувај ту вјеру чврсто! Само те она може укријепити у бури овога живота; без ње остаћеш и ти сама без цијене. Ту просту и најретнију вјеру усађуј што можеш раније у мекано срце своје дјеце; без ње ћеш унесрећити а прије а послѣ срца њихова!

Буди или примјером богопоштовања у цркви и код куће. Као што их ти приводиш к Богу, тако ће и Бог једном опет њу привести к теби.

Буди чиста. Непорочност је најдрагоцјенији украс жене. Ако се он једном укаља, не ће нити га може замијенити ни блијесак најдрагоцјенијег камења, ни златни украси ни накити. Ако останеш невјерна мужу, премда си се и заклела пред олтаром, онда ти је за увијек изгубљени кућни мир, а срцу ти је нанесена неизљечива рана. Осим тога мораш ти у опћењу с људима одстранити све, што може побудити љубоморност, ту страшну рану домаће среће (а како ју је тешко изагнати, гдје се ова једном одомаћила)! — него мораш избјегавати и сами поглед, који би могао бацити сјенку на чисточу твога срца.

Буди добра кућеница. Ко хоће да позна вриједност матере породице, тај нека уђе у њезину кућу, и одмах ће све што види — казати му какова је она.

Не што се тамо налази, већ како се налази, свједочи о укусу и чедности добре кућенице; и како ју слушају — говоре о њеном разуму и врлини срца.

Она мора бити добра кућеница и тијем пружати домаћем животу толико дражи, да не би ни муж ни дјеца случајно уздахнула за другим забавама, него да воле бавити се највише у домаћем кругу.

С тога мора она бити добра према свима, одстрањујући све, што би могло нарушити пријатељство и међусобно повјерење, без чега постаје супрушки живот адом.

А да би се пријатељство и повјерење стално учврстило — најбољи је пут до тога — *имати срце, отворено пред мужем, не имати од њега никаквих тајана, не радити ништа такова, што би требало скривати од њега, па и погрешке, ако се догоде, не скривати од њега.* Изгубљено једном повјерење, доноси неповјерење кроз цио живот.

Она мора бити добра дјеци. Но при том мора се чувати, да се тим та љубав не претвори у размаженост и опасно праштање лакоумности, да се због те љубави не даје предност једному дјетету пред другим.

Она мора бити добра не само према сусједима својим и знацима, него и према служкињама.

То је срећа матере породице — хришћанке, како нам ју представља св. Писмо. Нека буде таква свака од вас, да се владањем вашим слово Божије не омаловажује, него прославља.

ПреблагИ Боже! Размишљајући о сујети садашњег мог живота и сјећајући се мога дјетињства, признајем, да нема на земљи стања, блаженијега од дјевојчина, која је према Теби распаљена љубављу свога срца, и која је слободна од мрежа, које спутавају душу земаљским бригама. Но милост и доброта Твоја, Господе, неисцрпна је! Твоја је неизмјерна доброта излила на мене и у супруштву толико добротинастава, да ја нијесам у стању исказати Теби мојих осјећаја за отачатски Твој промисао о мени, којим си Ти спојио моју времену судбину с мојим мужем, давши ми у њему покровитеља, помоћника, пријатеља, старатеља, потпору мојим слабостима.

Господе Боже! Научиме да живим у супруштву по Твојој светој вољи! дај ми благодат, да се с покорношћу подчиним вољом мужа мога, да га љубим као искренога друга, уважујем као старјешину породице, поштујем као главу моју, Утврди у срцу моме завјет светих Твојих апостола: да не налазим свој украс у плетењу косе, у драгоцјеном накиту, у бисеру и одијелу, него да стјечем нетрули украс кротости и поштења, да живим у побожности и послушности, да се обогатим добрима дјелима, да се обучем у скромност и стидљивост, да се одијевам као што приличи хришћанки — насљедници небеснога обећања. Не дај ми да паднем у сујету и сањарије, да се занесем лакомисленосћу и сујетом, да се поводим за трулим обичајима овога свијета.

Дај ми благодат да цијеним као бесцјено благо, добро име. Уразуми ме, да се гнушам сваког лицемјерства и ласкања, да се чувам, као ђавола, сваке саблазни, да чувам чистоту душе и срца мога и да будем до гроба тако вјерна мужу своме

да у души мојој не буде никаквих тајана, које не би смјела њему открити због стида или страха, да се не разгњеви на мене!

Премилосрдни Боже! Умудри ме у вршењу мојих дужности! Искоријени из срца мога упорство, самовољу и непопустљивост: даруј ми благодат да стрпљиво сносим сва огорчења, срдње и неугодности; да не жалостим мужа свога, да чувам као највећу тајну све слабости и недостатке његове, и да му не наносим срдње и огорчења; да кротко ублажујем његову раздраженост, да весело разгоним његову сјету, да угађањем омекшам хладноћу и жегину његову, да ћутањем савлађујем гњев, услужношћу олакшам његове труде, цијеним његово здравље и спокојство. Сачувај ме од расипности нашега имања; учини ме усрдном помоћником мужа мога у побожности и дјелима свјетским. Нека кућа моја буде најмилијим пристаништем његовим!

Учини ме, Господе, правом матером дјеце моје; удостаји ме да их васпитама за славу пресветога Твога имена! Твојој до-

броти, Спаситељу, препоручујем дјецу моју! Благослови их, као што си благосиљао дјецу, коју ти приводише у вријеме земаљског животи Твога.

Теби, пресвета Дјево, Мати Божија предајем дјецу моју! Покри их твојим заступством! А ако, по неиспитаним судбама Твојима, Боже (једне те мисли бојим се као ада), ако ме лишиш дјеце моје, ако их смрт одузме од мене, — да буде са мношвом грјешном најсветија воља Твоја!

Дај ми онда храброст Соломоније, матере Макавеја, побуди у мени свету чврсту одлучност, да жртвујем дјецу моју у славу Твога имена, и на добро цркве Твоје!

О, најмилостивији Боже! Учини ме покорном Твојом службеницом у свему, која се боји Твојих ријечи; учини ме правом хришћанком и уброј међу свете жене, које угодише Теби; удостој ме да заједно с њима прослављам вјечну љубав и безграничну доброту Твоју у вијеке вијекова, Амин.

НАВИКА НА МИЛОСТИЊУ И НЕГОВАЊЕ ЧУВСТВА МИЛОСРЂА.

Написао: Петар Иванчевић, јерономах.

— Ето драги мој читаоче, ја укратко — по мојој душевној сили и способности рекох о навици на милостињу а борме у неколико, и о самој милостињи. Казао сам и какву моћ и дејства има милостиња.

Сад пак преостаје ми, да коју прозборим *„о неговану чувствима милосрђа“*.

Но, а шта је то у ошће чувство? —

... Ја сам још у почетку ових редака споменуо, еда је драти Бог човјека одликовао од другог створења — задахнувши га бесмртном

душом, а души давши: разум, слободну вољу; и још многе друге способности и моћи драги је Бог нашој души дао.

На примјер: свијест, памћење, машта, ум и. т. д.¹⁾.

Наше је тијело по превеликој сили и моћи Божјој састављено — башко каква лијепа и велекрасна зграда — кућа. Тијело наше има силу Божју удова и справа, оруђа. Свака та

¹⁾ Види: Петар Радуловић — „Психологија (наука о души) Панчево 1892. год. —

справа има свој одређени посао. Рецимо, наша су нам плућа, да крозањи дишемо, очи да гледамо, уши да слушамо и. т. д.

Наука нам каже, да су за живљење нашег тијела најглавнији дјелови: кости, мишићи, жиле и живци, мозак, срце и плућа; све ове споменуте справе или боље рекавши дијелови нашег тијела, кријепе и јачају наше тијело или у опће унапријеђују. Душа наша господар је цијелог нашег тијела; она је свјесна цијелог тјелесног унапређењу т. ј. она зна, шта и најмањи дио нашег тијела ради, и је ли он здрав. Па кад је души по вољи тјелесно унапријеђење, онда се у њој рађа и појављује неко особито и посебно стање, које је угодно, јер борме наука вели: „У здраву тијелу, здрава је и душа.“

Напротив, ако сви дијелови нашег тијела неокрепљују, не јачају живот нашег тијела, па тијем онда борме спречавају даљне развијање тјелесно, душа је наша свјесна и тога поступка, и тада се у њој т. ј. души рађа неко посебно стање. Но, не, угодно, као што прије, већ неугодно стање.

Та способност — удобна или неудобног стања душе наше, зове се *чувства*, а за чувствованье најглавније је срце.

Наука о души „Психологија“ упознаје нас са чувствима од више руку — на примјер: чулна чувства, до кога дођемо помоћу вида — очију, слуха — ушију, општа — руку; умна чувства, што потјечу од идеја — помисла. Ова пошљедња т. ј. умна чувства дјеле се на више руку — као: чувство истине (интелектуална), чувство љепоте — укус (естетичко), чувство милосрђа и. т. д.

Осим ове подјеле, имаду и лична чувства, која човјек сам о себи добије т. ј. о својој личности; може се у нашој свијести породити чувство о којој другој личности, тако се чувство онда зове сучуство, а о самом себи само чувство²⁾.

— Ово само узгред споменух о чувствима у опће; сад ћу се тако мало повиме забавити код *чувства милосрђа*.

— Наука, звана „педагогија“, што учи како се од дјеце образују људи, вели: Примјер је најбоље васпитно средство“. Један страни педагог рекао је: „Примјер је све и сва“.

И збиља тако и јест. Наша дјеца и у опће онајвише раде оно, што чују и виде од нас! . . .

Дакле у истину имају мјеста оне српске пословице, што веле: „Дјеца раде оно, што виде од оца; „плету kotaц, као и отац“. Учени људи (педагози), који се васпитањем баве и наставом, веле: „Свака настава и васпитање, треба еда је очигледна т. ј. ако смо ради, да нашу дјецу чему подучимо, а ми им покажимо, да они то својим очима виде,

Но, *чувство милосрђа*, као и још неке предмете (слогу, љубав, побожност,) не можемо виђати, јер то су мислени предмети, мислене именице.

— Оваке ћемо предмете дјецу преставити очигледно помоћу сходне приповијетке.

. . . Дакле Србине мој, ако хоћеш да негујеш чувство милосрђа, то онда побро си мој, сваком приликом, приповиједај својој дјецу и у опће млађима увјек таке приповијетке, у којима се огледа *милосрђе*, и у којима су т. ј. причама збори о *милостињи*.

Но, запамти добрих Ришћанине и ово: „Е да је вјера без добрих дјела мртва. И тако је, драговићу мој, и голо приповиједање у погледу милосрђа мртво, без живог примјера.

Дакле уз причање покажимо примјером, да имамо милостиво срце и да су нам одњегована чувства милосрђа.

— Приповијетке за његовање чувства милосрђа, најбоље су из живота ког Божијег угодника, гдје се огледа милосрђе.

— Родитељи, старатељи и кућне старјешине до вас све стоји, хоће ли вам ваши млађи навикнути се на милостињу, и хоће ли се у њих побудити чувство милосрђа?! . . .

— Васпитајте Србадијо ваше млађе у правој хришћанској вјери, и онда се не бојте, да не ће бити милоердни! . . .

— Покажите пред млађима, да имате милостиво срце, дајте својим млађима, да и они из своје руке пруже милостињу! . . .

— Дошао је брате, пред твоју кућу сиромашак, сав одрпан го и баш, јадан и гладан, — шта да радиш?? . . .

— Ево шта: „Употреби ту прилику, скупи своју дјецу, или у опће своје млађе, па им покажи сиромашах и реци им: ево видите како је овај сиромашак го и боје, гладан и јадан, али

²⁾ Види Петар Радуловић — „Психологија“ Панчево 1892. год. стр. 45 — 47. —

WWW.UNILIB.RS

ово је све Божја воља и њему је и ово драги Бог дао, а пред нашу кућу послао, да види каквог смо срца, и да ли слушамо његове заповједи? . . .

— Кад си то учинио, т. ј. подучио своје млађе, онда очигледно — управо на њихове очи, ослови сиромашка благо, подјели му милостињу; зовни сина Душана, Жарка, Бранка, Богдана, и подај им што, нека и они из својијех руку подјеле.

— Окушај само неколико пута пред дјецом милостињу дати, а и дјеци — као што сам споменуо дадни нека подјеле, и виће ћеш како ће ти дјеца, милостива срца погати! . . .

— Милостиви чоече, гледај сваком приликом, да најокорелијег тврдицу обратиш, да постане милостив, да му се побуде чувства милосрђа! . . .

. . . Истина Бог није то лак посао, једног тврдицу обратити, да постане милостив, и у опће грјешника исправити; но, дужност је сваком правом Србину Ришћанину покушати и то не само једноч, него више пута! . . .

— Ево Србине мој види од прилике, како ћеш тврдицу обратити, да постане милостив, и да му се побуде чувства милосрђа:

„Пред њим по својој могућности, или, што ми Босанци кажемо, по свом кудрету подјели сиромашу, помогни опћу народну ствар, била културна, или религиозна; приповједи му какву моћ милостиња има, употреједи при приповиједању сходну поуку из св. еванђеља, и пази да је тврдица, кад му приповиједаш расположен, раздраган и весео. Његови најмањи прилог треба похвалити, и он ће све мало по мало што мекши бивати.

Но, кад хоћемо, да храбримо на милостињу и његујемо чувства милосрђа, треба да вазда примјером да покажимо, и увјек вјеште и ваљане приче приповиједамо тврдици.

*

Милостиви чоече, и ти Србине брата, који си позван да његујеш чувство милосрђа, приповиједај тврдици, како ће, сваки тврдица зло проћи! . . .

Та сјети га и реци му, како ли је оно поноста љуба богатог Гавана зло прошла! . . .

Испјевај му или кажи на изузетну српску нар. пјесму, што о споменутој љуби Гавановој слови! . . .

— Ево Србине мој како та пјесма гласи:

Заповједи Господ Бог
Двјема трима анђелом:

„О ви моји анђели:
„Три небеске војводе
„Сиђте с неба на земљу,
„Садељајте гуслице
„Од сувога јавора.
„Па пођите по свету,
„Као пчела по цвјету
„Од божијег прозора,
„Од сунчаног истока,
„Те кушајте све вјере,
„И све редом градове.
Знадел' сваки за Бога
И за име Божије.“

Ал' сиђоше анђели,
Сиђош' с неба на земљу,
Садељаше гуслице
Од сувога јавора
Па пођоше по св'јету,
Као пчела по цвјету,
Од божијег прозора,
Од сунчевог истока,
Те кушају све вјере.
И све редом градове;
Сваки знаде за Бога
И за име Божије.

Кад дођоше пред дворе
Богатога Гавана.
А тако се додеси
Баш у свету недељу,
И стајаше анђели
Летњи дан до подне,
Ту их ноге болеше
Беле руке трудише
Од самсова бранећи с'
Кад изађе Јелена
Поносите Госпођа
Пред њом иду дворкиње,
А за њоме слушкиње,
На глави јој пауни
Крилима јој хлад чине
И изнесе Јелена
Поносите госпођа.
Огорео крај хлеба,
Што ј' у петак мешено
У суботу претано
У недељу вађено,

То не даде Јелена,
 Како Господ милује
 Него баци Јелена
 С десне ноге башмагом:
 „Ево вама Божјаци;
 „„Какови је тај ваш Бог,
 Кој не може хранити.
 Своје слуге код себе,
 „Већ их шаље до мене?
 „Имам Бога на дому,
 „Који ми је створио
 „Од олова дворове
 „И сребрне столове,
 „Многу стоку и благо,“
 Па су пошли анђели,
 Сусрете их Стеване
 Вјерна слуга Гавана
 И бесједе божјаци:
 „Чујеш, брате, Стеване!
 „Удел' штогод за бога!“
 А бесједи Стеване:
 „Чујте браћо божјаци!
 „Нигде ништа не имам
 „Разма једно јагњешце!
 „Служио сам Гавана
 „Пуно девет година,
 „И ништа ми даде,
 „Разма једно јагњешце:
 „Ја сам млеко просио
 „Те сам јагње хранио,“
 „Сада ми је јагњешце:
 „Од свих овац' најбоље;
 „Да ми ј' овде јагњенце
 „Ја бих вам га сад дао,
 „За што прјете чобани,
 „Да ми јагње украду,“
 Ал бесједе анђели:
 „Хвала брате, Стеване!
 „Ако ј' срце ко језик,
 „Сад ће јагње бити ту.“
 Осврте се Стеване;
 Али иде јагњешце
 Преко поља блејећи,
 Радује се Стевану,
 Као својој мајчици.
 Узе стеван јагњешце,
 Па га трипут пољуби,
 Па га даде Божјаку.
 „Ето браћо божјаци!

„Нек је вама подјела
 „Мен' пред Богом молитва,“ —
 „Хвала брате, Стеване!“
 И одоше анђели
 И одниј'ше јагњешце,
 Кад су дошли анђели,
 На престола Христова,
 Па казују Господу
 Како ј' било на земљи
 (Оно Господ боље зна
 Него они што кажу).
 Онда рече Господ Бог:
 „Чујете ли, анђели!
 „Сиђ'те с неба на земљу,
 „Па идите ка двору
 „Богатога Гавана,
 „На двору му створите
 „Валатино језеро,
 „Ухватите Јелену
 „Ноносите госпођу,
 „За грло јој вежите
 То студено камење,
 „За камење вежите,
 „Нечастиве ђаволе,
 „Нек је возе по му'ци,
 Као шајку по мору.“

*

— Е па видиш човјече Божји, како пролазе
 тврдице и они, који се поносе својим именом,
 па мисле, е им је имање све и сва!...

... — Варају се, варају јако!...

— Љубезни мој Србине и драги Хришћанине,
 будимо милостиви према сиротињи и убогима,
 па ће и Бог бити према нама милостив!...

— Сви позвани побуђујмо чувство милосрђа
 у нашем кругу, код својих негујмо и побуђујмо
 то чувство!...

— Школа је до душе прва позвата, да поред
 других чувства, негује чувство милосрђа; а
 школа без сумње тај посао и чини.

Ма ипак, поред најбоље воље, школа не
 може на све доспјети, и њој се т. ј. школа мора
 у помоћ притећи.

— Ко да јој помогне?...

Прво и прво дом и родитељи дјечињи, а
 онда бома српски попо — тај слуга Божјег
 олтара.

— Е, јест да, још нешто!

Шта се све неће још од српског попе
 захтијевати?!

WWW.UNILIB.RS
 УНИВЕРЗИТЕТСКА
 БИБЛИОТЕКА

Рећи (а борам и истину да речем већ сам то доживио, и већ два или три пут ватру поднио, што сам кад — кад реко, е би свештеник својом проповиједи могао од много којечега наш прости народ одвратити) ће, који у Христу брат! . . .

Но, ја би му у неколико одговорио; да има и право, али сјетимо се у Христу браћо, шта је Бого-човјек наш Спаситељ Исусе Христос ради! А шта његови ученици, и све нас ради и наших гријеха! . . .

Нек само сваки у Христу брат узме у обзир рад апостолски и њихову ревност у Винограду Господњем, и нека је преуба свијесан свога тешког, но иначе узвишеног чина и позива, и кад на то се све смисли, па ће онда увјерити, да ја имам право, што кажем, да ти бап Србине свештениче, требаш побуђивати и његовати чувство милосрђа у повјереног ти стада.

— Дакле браћо свештеници обојега реда, обрађујмо Виноград Господњи онако, како нас наша света саборна апостолска маши црква учи, ама свјесно имајући на уму блага небеска!
V.

Сад да рекнем коју, о милосрђу нашег српског народа, па да видиш Србине мој, како ли је твој јуначки и витешки род милосрдан.

*

— Наш српски народ, хвала Богу у опће милостив је, једино то милосрђе ваља усавршивати, млађе треба нукати на милосрђе, и чувати их, да не попусте у милосрђу.

Да је српски народ милостив имамо у животу безброј примјера. Вели српски мудрословац Димитрије у калуђерству Доситеј Обрадовић у својој књизи „Живот и Прикљученија и т. д.“ на страни 75.

„Овде не могу изоставити, да не назначим без сваког пристрастија к мојему роду, да од свију народа, које сам познао, најма милостивијега рода над српским, а најпаче к сродству. Од Херцеговине до Баната, у Босни, у Хрватској у Славонији и у Србији, народи су веома милостиви одвећ сродства љубитељи; и што су када у старо време веома похваљене добродетељк гостољубија, заисто у том ови народи ни једном нису фтори.“¹⁾

¹⁾ Види речену књигу издане „Срп. Књижев. Задруге Биограду“ 1892. год.

Карактерне црте нашег витешког српског рода и народа јесу: милост, меко срце и племенита заштита угњетених, побожност, јунаштво, дарежљивост, искреност, разборитост и бистрина ума, љубав према домовини и завичају, народни понос, вјерска сношљивост, љубав према породици, саучешће, поштогање мртвих и. т. д.²⁾

... Милосрђе српског народа огледа се и у српским народним умотворима. Прелистајмо, ма коју збирку срп. нар. умотворина, па ћемо готово у свакој наћи траг милосрђа српског рода и народа.

... Ево ти Србине читаоче нашег дичног „Источника“ — једне српске нар. пјесме, у којој се црта милостиво српско срце и српско милосрђе:

„Боже мили на свему ти хвала,
Боже мили помози свакоме.
Сваком брату и добру јунаку!
Рани мајка два сина нејака,
У зле дане, у године гладне,
На преслицу, на десницу руку,
Кад је била понајескупља рана,
Ока брашна твидесет динара,
Ранила ји' одранила ји';
Кад су дјеца женидбе дорасла,
Обадва је оженила мајка,
Довела им дв'је л'јепе дјевсјке,
Виду Винку, Давиду Ковиљку.
Јетрвице мало живовале,
Мало вр'јеме три године дана,
Кад настала година четврта,
Свака роди по једнога сина,
Винка Живка, Ковиљка Маринка,
Ал' не прође ни година,
Ни година, нити половина,
Разбоље се невјестица Винка,
Разбоље се, хоће умријети,
Па позива своју јетрвицу:
„Ој Ковиљка, мила сестро моја!
Аманет ти сиротице моје
Сиротице и моје и твоје,
Пази, секо, сиротицу моју!
Кад Маринку б'јела љепца дадеш,
Подај, секо, и мојему Мирку,
Њему подај од љепца корице,
Нек се знаде, да је сиротица,
Да мој Мирко своје мајке нема.

²⁾ М. Нешковић — „Неретљанин“ 1894. год. стр. 26.

Ој Ковиљка мила сестро моја!
 Кад Маринку справиш кошуљицу,
 Моме Мирку труљицу закри,
 Нек се знаде да је сиротица,
 Да мој Мирко мајке своје нема.
 Ој Ковиљко, мила сестро моја!
 Кад нам света недјељица дође,
 Кад ли сједнеш на сокак међ друге,
 Твог Маринка на крило посади,
 Мога Мирка код себе на земљу,
 Нек се знаде да је сиротица,
 Да мој Мирко своје мајке нема.
 Ој Ковиљка мила сестро моја!
 Кад нам свето Васкрсење дође.
 Кад на дјецу руво покројите,
 Вашем кројте, како вама драго,
 Моме кројте чисто руво црно,
 Нек се знаде, да је сиротица,
 Да мој Мирко своје мајке нема.
 Ој Ковиљко, мила јетрвице!
 Кад ли сејо, у цркву пошећеш,
 Твог Маринка на руци понеси,
 Мога Мирка за руку поведи,
 Нек се знаде, да је сиротица,
 Да мој Мирко своје мајке нема“.
 То изусти невјестица Винка,
 То изусти, па душицу пусти;
 Хвала Богу хвала јединоме!
 Ковиљка је стрина милостива,
 Ова знаде што је сиротинство,
 (Од малоће ј’ сиротица била)
 Прије Мирку бјела љепца даде,
 Прије Мирку, нег’ своме Маринку;
 Кад, но света недјељица дође,
 Кад ли сједне на сокак међ друге,
 Њеног Мирка на крило посади,
 Свог Маринка до себе на земљу,
 Нитко не зна да је сиротица,
 А да Мирко своје мајке нема.
 Кад ’но свето Васкрсење дође,
 Кад на дјецу руво покројше,
 Какво Мирку онако Маринку,
 Чисти скерлет и зелену свилу.
 Кад Ковиљка у цркву пошеће,
 Обојицу води за ручицу,
 А сав народ стрину благосива,
 (Сам ли Господ из небеснога царства):
 „Ој Ковиљка, колени Адамеко!
 Проста душа твојих родитеља,

Који су те породили мудру,
 Међ’ туђу л’ те браћу оправили,
 Па ти знадеш што је сиротинство!“
 Боже мили, на свему ти хвала!
 Рани мајка двоје дјеце младо,
 Ранила и’ до седамнест љета,
 Кад настало љето осамнај’сто,
 Писат пође’ цареве везире,
 Писат пође по земљици царској,
 И он купи на цареву војску;
 Гдје ј’ у кући четир мушке главе,
 Од четверо узима тројицу,
 Гдје тројица узима двојицу,
 Гдје ј’ двојица, онде обојицу,
 Гдје је једап, и оног једнога,
 Редак дође Ковиљкином двору,
 Да јој иде Мирко и Маринко,
 Да јој иду на цареву војску.
 Обадва и’ отпавила, мајка,
 Оправила на цареву војску.
 Кад је било у боју првоне,
 Кад у ватру дјеце ударила,
 Пуче пушка из те ватре прве,
 Прва пуче па уби Маринка.
 Сам остаде сиротица Мирко,
 Сам остаде на цареву војсци;
 Војевао за девет година,
 Кад настала година десета,
 Прекиде се та царева војека:
 Иде Мирко своме бјелом двору,
 Стару стрину код двора затек’о;
 Ранио је сиротица Мирко
 Ранио је и саранио је
 Ка’ но своју баш рођену мајку,
 Како ваља и Бог заповједа.“

*

Као што рекох, наш је народ веома милостив. Но, опет привикавајмо наш млађи нараштај на милостињу и његујмо чуство милосрђа; не би ли остали милостиви, као и наши стари

Навикавајмо нашу омладину, да буду милостиви с прама наше свете матере цркве и школе јер црква и школа су главне чињенице за спас душе наше и очување свега оног, што Србина Србином чини, и без чега се Србин ни замислити не да . . .

— Де те, браћо, сви будите милостиви и дијелите милостињу, како би нам и Господ на страшном суду рекао:

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

„Ходите благословени Оца мога и наслиједите царство, које вам је од вјекова спремљено, јер гладан сам био и нахранили сте ме, жедан сам био и напојили сте ме, слаб сам био и по-

сјетили сте ме, наг сам био и одјелисте ме, стран сам био и ви ме у дом примисте. — Амин!

У свето-Ваведенском српски-православ. манастиру Гомионици, на дан св. оца Николе 1894.

ПИСМО

дра. Емилијана Радића-Соколовачког до Месић-Вршац 25 јануара 1895 универзитетском пропесору филозофије Л. К. у. Б. о бићу бога.

Недавно говорисмо у једном друштву позваних спручњака, у ком и Ви бесте, о најтежој филозофској теми, наиме, о бићу бога. Том приликом претресано је ту скоро, све, што је до данас људство за и против на том пољу у радило. Било је ту говора готово о целој филозофији, а наиме пак: о Аристотелу, Платону, Еригену, Декарту, Бакону, Спинози, Гроту, Бруно-у. Дела Метрију, Локеу, Берклеју, Кондилаку, Хумеју, Лајбницу, Фихтеју, Канту, Хеглу, Шелингу, Шлајермахеру, Копту, Шопенхауеру, Фајербаху, и т. д.

Некако Ви први, а за Вама и сви остали стручњаци, изразисте се, да у питању о езистенцији највишег суштства нема до сада сигурног пута, који би *сасвим* задовољавао.

Тад сам и ја нагласио неки суд односно, да се филозофски изразим, неку метафизику о том предмету, која се Вама, а и осталим стручњацима, већ тада свидела, тако да ме сад позивате, да ју за сад ма и у најкраћим потезима, н. пр. у форми једног писма, скицирам.

Одзивајући се радо том Вашем позиву, ево ме, да Вам за сад само у неколико речи тај суд, односно ту метафизику наведем.

Човек *нужно* може само оно најбоље распознати, *што је у њему*. Према томе филозофија мора од човека, као непосредног, почињати, па ићи тим путем посредном т. ј. оном, што је око човека.

Из овога извире пак, да човек н. пр. и и разлоге у питању о бићу бога, мора поглавито у себи самом тражити.

Само такав поступак даје реалне основе за тај предмет, јер оно, што је у човеку, не може сумњи подлежати, те према томе то је само и реално.

Субјективноост пак, човјека и инстинктивно т. ј. и без сваког саутицања човека. *дакле не-*

одвисно од њега као таквог, постулира објективну егзистенцију бога.

А да је то тако, то нам показује најлепше, кад н. пр. на човека наиђе страх, невоља, болест, и т. д. т. ј. онда се *елементарно* у човеку пројављују потенције богопознања.

Из овог се пак већ види, да је то проста неистина, као да је баш тај страх, и т. д., путем маште, створио човеку бога, јер оно, што у човеку дела инстинктивно, елементарно, дакле од њега као таквог неодвисно, *не може* њиме створена машта бити. Но и иначе, кад би бог био само креатура човечије маште под утицајем баш тога страха, и т. д., онда би човек морао *нужно* распознати ту машту, те који би човек онда био тако луд, да самог себе вара т. ј. да се клања машти, коју је он к томе сам себи створио?

У човеку постоји дакле од њега као таквог, неодвисна реална потенција к богопознању.

Па одатле т. ј. од те потенције мора се *potens volens* закључивати, да постоји и објективан узрок те потенције.

А да те у човеку инстинктивно постајеће потенције богопознања одговарају четини т. ј. да им је бог хомоген, *о том се човек оцет на себи самом најбоље увериши може*.

Човек има наиме и друге сличне инстинктивне, дакле од њега као таквог неодвисне потенције н. пр. вида т. ј. око. Да око није хомогено светлости, та потенција вида неби ни постојала т. ј. око без светлости не значи ништа, јер без исте и не види. Дакле *зашто* и постоји та потенција у човеку, *што одговара истини*.

Па ако је та потенција вида субјективна, зар је и светлост субјективна?

Не, светлост остаје *до века објективна*, ма што ју субјективно око употребљује, јер она лежи ван домањаја субјективног.

Постоји ли дакле у човеку нека, при том инстинктивна потенција богопознања, као што заиста постоји, онда већ *ibso fakto* т. ј. баш услед тога, мора постојати и објективан узрок те потенције т. ј. бог, јер иначе неби та потенција у човеку *нужно* ни постојати могла, као што и друге сличне потенције постаје само ради тога у човеку, што имају својих узрока.

Па као што ти задњи узроци н. пр. светлост нису субјективни, дакле немогу машта ни бити, него су објективни, дакле истинити, тако и онај први узрок т. ј. бог *не може никад субјективан* т. ј. *сумљив ни биши, него јесте увек објективан* т. ј. *истина*, јер све те потенције, које су обусловљене тим узроцима, тако, *да без истих небн ни постојати могле, имају само један и исти извор*, а то је човек.

Хришћанство, учећи дакле биће бога, има право не само са гледишта своје вероизповести него и са гледишта баш самог човека.

Та ето, и само питање живота није наука у стању да објасни *без бића бога*.

Сва односна напрезања Дарвина, Спенсера, Хекла, и т. д. нису се праузрока живота ни

дотаћи могла, *ше су остала просто немогућа*, и то тако, да се ваљда није нико у тој мери смешним учинио. као баш ти људи с њиним ларкријама, а *là n. пр. Vatybius Heckeli*

Бог дакле, као што видисмо, *мора* да постоји већ силом закона о самом човеку, пошто су исти тиме обусловљени т. ј. неби без тога ни постојати могли.

Неки од мислиоца већ су на то указивали. Но то је и скроз сигуран пут. Јер човек корача реално само на својој властитој основи.

Према реченом, по себи се већ разуме, да као што човек субјективно разликује добро и зло — *да то нужно* т. ј. *већ силом то га*, мора апсолутно постојати код бога.

Према томе мора онда и човек да абсолвира *о добрим а не са злим* овај свој живот, неосврћујући се при том ни најмање на *шакозване среће односно несреће*, које управо и *непостоје*, јер не само да су исте већ по себи т. ј. у самој ствари нека *мушна индивидуална схватања*, него је за исте и човечији живот *сувише крашак*.

СРЕТЕЊЕ.

Лука: 2. — 22.—40.

У вријеме оно, и ово је било,
Однијела Дјева своје чедо мило.
С' праведним Јосифом пред Господа Бога,
Благослов да пошље на Исуса свога.
(Јер тако је било по староме праву,
Прво д'јете носит свом Творцу на славу)
Још уз то понесе двије мале тице, —
Или два голуба, ил' двије грлице...
У Јерусалиму живио је старац,
Коме но је рек'о наш премили Творац:
Да умријет' неће до онога часа,
Док не види Христа — свега св'јета Спаса.
Симеун у цркву Духом светим дође
И у цркви Христа — Спаситеља нађе.
На руке га узе, тихим гласом рече:
„О небесна сило — Створишћу оче!
Сад опустити слугу по ријечи Твојој,
Да с' више не мучим у старости мојој,
Виђале су очи Спасишћела Бога —

Обећаног Христа — мила сина Твога.
Пред лицем свих људи виђело се сјаје
Што обасја народ и земаљске краје.
— Обасјао људе Израила Твога —
Прими с' миром оче вјерна слугу свога! —“
Јосиф и Марија чудили се томе,
Захвалише Богу Створитељу своме.
Симеун им тада јоште проговори:
„Ето лежи овај, да многе обори —
И да многе дигне из црнога мрака
— Да знамење сија сунчаног зрака“.

„Теби самој Дјево отужје паклено
Пробошке ти душу и срце вапрено...“
Ту бијаше Ана кћи Фануилова,
Од кољена оног — стара Асирова.
Од старости била, к'о паучак прави,
Осамдесет четир љета она Бога слави.
Постом и молитвом служила је њему

По дану ил' ноћи, била узор свему,
И она ту бјеше баш онога часа,
Када донесоше свевишњега Спаса.

По Јерусалиму славила је Бога —
Јер посјети Господ Израилџа свога.

Родољуб.

КРАТКЕ МОЛЕБНЕ МОЛИТВИЦЕ

на броју их 24 које се изговарају сваког посебног часа дневи и ноћи (на српски).

Дневи:

- 1 (часа) Господе, не лиши ли ме небесних твојих добара.
2. Господе, избави ме од вјечнијех мука.
3. Господе, ако сам што умом или помисљу или ријечју или дјелом сагријешо, прости ми.
4. Господе, избави ме од сваког незнања, заборавности и малодушности, да не будем као камен, који ништа не осјећа.
5. Господе избави ме од сваког искушења.
6. Господе, расвијетли моје срце, које ми помрачи лукава јака жеља моја.
7. Господе, ја као човјек погријеших, но Ти као Бог дарезљиви, спаси ме, видећи немоћ душе моје.
8. Господе, пошљи благодат твоју у помоћ мени, да прославим име твоје свето.
9. Господе, Исусе Христе, забиљежи ме, слугу твога, у „књигу животну“ и даруј ми свршетак благ.
10. Господе Боже мој, ако и никакво добро неучиних пред тобом, но дај ми по благодати твојој постићи почетак благ.
11. Господе, ороси моје срце са благодатном росом твојом.
12. Господе, неба и земље, спомени се (сјети се) грјешнога слуге твога, срамнога и нечистога у царству твојоме. Амин.

Ноћи:

1. Господе, као покајника прими ме.
2. Господе, настави ме.
3. Господе, избави ме од напасти.
4. Господе, дај ми мисао благу.
5. Господе, дај ми са сузама, сјећање смрти и раскајање за учињено зло.
6. Господе, дај ми помис'о да исповједим и признам гријехове моје.
7. Господе, дај ми смиреност, невиност и послушност.
8. Господе, дај ми трпљивост, великодушност и благодат.
9. Господе, усади ми корјен страха твога у срце моје,
10. Господе, удостоји ме, да те љубим од све душе моје и помисли, и да извршујем у свему вољу свету твоју.
11. Господе, закрили ме од људи лукавих, од бјесова, од страсти и од сваке неподобне твари.
12. Господе, ти знаш, што чиниш и волиш, да буде воља твоја и у мени грјешном, јер си благословен у вјекове. Амин.

Приближежио:

Висарион А. П.

ПРИСТУПНА БЕСЈЕДА

својим парохијанима од **Стевана С. Поповића** свештеника, коју је држао приликом свога доласка на парохију Виочане (у прњавор. протопрезв.) 24. јула 1894.

Православна браћо!

Ево у име Божије — ја вам се данас — на овом св. мјесту, одређено за проповиједање слова Божијег приказујем први пут, као нов ваш свештеник, поздрављајући вас свију својом патерском ријечи: „*Нирџ кѣлѣк*!“ И прва ријеч бесједе моје међу вама, нека буде ријеч: „благодарности!“

Благодарим у првоме реду, Господу Богу, што ме је по својој великој милости сподобио, да сам постао смјерним служитељем овога св.

храма Његовог; што ме је благодаћу Својом призвао, да будем учесник при светој и тајанственој трпези Његовој, и што ме је удостојио, да по слабир силара својим будем тумач свете воље Његове, и проповједник Његове светиње, љубави, правде и истине!

Као Богу свемогућему, молим му се смјерно и скрушено, да ми дарује моћи, снаге, мудрости и знања, да могнем узвишено дјело, свештеничко, на славу св. имена Његовог, а на душевну корист вас свију, успјешно и ваљано извршивати!

У другоме реду, благодарим и захваљујем се уредно — као посреднику св. благодати Божије и стројитељу тајне свештенства — Његовом Високопреосвештенству АЕ. и Митрополиту г. Ђорђу Николајевићу, који је благодат Божију на мене испросио, тајну свештенства нада мном извршио и милостиво ме наименовао и придодијелио вама за пароха, те да овдје отпочнем свето дјело свештеничко, за чим ми је душа од постанка тежила!

У трећем реду, благодарим и захваљујем се свима онима, који су се трудили око мога научног образовања, те ме мудро, савјесно и праведно, оспособили за овако узвишено и трудно звање — не изузимајући пак ни оне, које можем у том погледу савјесно назвати својим другим „Кајафама“ и „Пилатима“ — као и свима онима, који су посредовали, припомогли и порадили, да постанем оно, што сам!

А сада, кад сам у мало ријечи покушао, да изразим своју благодарност и захвалност онима, којима сам дужан бити захвалан и благодаран до пошљедњег свога издиханија, обраћам се к вама, љубезни моји, са кратком поуком, да вам кажем оно, што ми по дужности свештеничкој и по расположају срца и душе своје при данашњој прилици казати треба, а то је: да будете у првом реду: чврсти, стални и непоколебљиви у нашој православној вјери и народности српској, за коју нам наши прађедови вијековима гинуше; да чувате своје српске обичаје у потпуној њиховој цјелини. Као тежаци, будите у своме тежачком занимању праведни, ако сте ради да вам Превршњи Творац благослови ваш пољски рад. Имајте љубав и братску слогу међу собом. Учите вашу дјецу, да се Бога

боје и да све старије слушају и поштују; да буду ваљана и поштена; да љубе своју вјеру и народност српску. Даље, будите: скромни, мирољубиви и побожни, те на глас звона сваке неђеље и празника, долазите у овај свети храм Божији на молитву. Укорјените у срца ваша: мир, слогу и љубав, те три најодличније врлине хришћанске, те да узмогнете живити: просто, скромно, уздржљиво и поштено, као што то и доликује православним Хришћанима!

Будите покорни и послушни претпостављеним нашим властима: „Не само од страха, него и по савјести“ (Посл. Рим. гл. XIII. ст. 5) јер се оне брину око нашег унапређења, поретка, мира и реда, који нам је неопходно потребан, а то нам и св. Писмо заповиједа, које вели: „Свака душа да се покорава властима, које владају; јер нема власти да није од Бога, а што су власти, од Бога су постављене (Пос. Рим. гл. XIII. ст. 1).

На славама, свадбама, зборовима и другим свечаним приликама, веселите се и пјевајте по вашем мјесном народном обичају, — али вазда у границама — српске озбиљности и поноса, тако: да вам кроз пјесму, игру, весеље и пиће — прође — образ неокаљан; српска вам част не нарушена; српска свијест и православни хришћански морал неоскверњен!

А сада на завршетку ово мојих неколико ријечи: ја вам свима од Господа Бога желим, да вам се у кућама вашим шири мир и задовољство; у тијелу здравље и снага; у души безконечно спокојство, а дуг и сретан живот, нека вам је свима од Господа Бога милостиви дар!!!

То вам желим ја — као ваш садањи нови парох — са ријечју: „Живјели!“ — Амин.

С ПУТА Њ. В. ПРЕОСВЕШТЕНСТВА ГОСП. ЂОРЂА НИКОЛАЈЕВИЋА У БОСАНСКОЈ КРАЛИНИ.

Поштовани госп. уреднице!

Мислим да неће бити на одмет, ако Вам и кратко саопштим: како је Високо-преосвештени госп. митрополит Ђорђе Николајевић, српски добротвор, пропутовао кроз Крајину, у прошлој години (уред.) и како је од српскога народа у Крајини дочекан и пропраћен био.

Ја, спријечен пословима, не имадох срећу, да Високо-преосвештаног Г., на читавом његовом путу, пратим; и ако сам то желио учинити, да

видим: да ли наш народ кога неки хоће да претставе да је глуп и непросвјешен; знаде поштовати и уважавати своје великане. Зато ћу да изнесем пред штоване читаоце Источника кратки опис са пута митрополитова, од границе котара Бугојанског па до границе котара кључког, гђе сам био свега очигледац. Да ово до сада не учиних, узрок је тај; што сам се надао, да ће то, ко други вјештији од мене описати. Но пошто до сада то нико неучини; ријеших се да сам

то учиним; јер је збиља оно одушевљење народно при проласку митрополитовом, с једне стране врло интересантно, а с друге стране за неке и поучно. Дакле да отпочнем:

У сриједу 7. септембра јутром, кренуо је високо-преосвештени г. митрополит, са јајачким котар. предстојником и г. Глишом Адамовићем из Травника преко Доњег-Вакуфа у Јајце. Више Вијенца на $2\frac{1}{2}$ сах. од Јајца, а на граници Јајачког котара, дочекало је митрополита, све одабраније свештенство јајачког котара, предвођено пречасним г. Јованом Пећанцом, који је у име свештенства и народа реченог котара, поздравио митрополита и добродошлицом. У Вијенац је изашло пред митрополита много грађана и чиновника из Јајца, међу којима је било и много Срба из Варцар-Вакуфа. У поворци кад се је митрополит кренуо из Вијенца, било је преко 20 кола, осим коњаника. На домаку Јајца, са обликњег брда, поздрављали су долазак српског архијереја у стару српску престолницу са пуцањем из малијех топова (мужара). При уласку у варош дочекали су митрополита два римокатоличка свештеника са још неким рим. католицима. Митрополит је одејео у главноме хотелу (гостионици) у Јајцу, гђе је примао посјете, и гђе му је и конак приређен.

Једно што је митрополит касно дошао у Јајце, а друго, што је било вријеме прилично ладно а црква подалеко изван вароши, није В. преосвештени био у цркви при вечерњем богослужењу.

Сутра дан 8. септембра у $9\frac{1}{2}$ сати отпочела је божанствена литргија. Служио је митрополит са више свештеника и протођаконом, те је осветљао прву српско-православну цркву, последије пропасти краљевства Босанског у негдашњој престолници Босне-Јајцу. На божанственој служби, поред нашег црквеног благољепија и тајанствених обреда, који и саме иновјерце занимају, поучио нас је Високо-преосвештени г. митрополит дивном бесједом, која је пуна корисне, лако разумљиве поуке, како за изображена човјекатако и за најпростијега сељака. По свршетку службе, био је у црквеној порти објед који је приређен био за 50 особа. На обједу је пало више здравица; од којих су знатније: митрополитова у здравље цара; Луке Лукића надзиратеља, наздрављена зем. влади; Милана Глушца свештеника, наздрављена римо-кат. свештенству и судца Сомоције, наздрављена срп.-прав. свештенству.

За вријеме обједа играла је весела младеж разне игре и пјевала веселе пјесме, а п последије обједа до саме ноћи није се весела ербадија разишла, која се у великој множини, из мјеста, околине и са стране на ову свечаност сакупила.

Сутра дан у петак 9. септембра, пошао је митрополит у 7 сати јутром преко Језера и Варцара у Кључ. Сви одличнији и грађани из Варцара, са управитељем испоставе и опћинским начелником, изашли су пред митрополита у Језеро; а на самом уласку у Варцар, дочекала је митрополита множина свијета, сва православна младеж српске основне школе, и православна младеж из комуналне школе, са учитељским особљем. У име српскога народа и школеке српске младежи, поздравио је митрополита свештеник и учитељ са овим ријечима:

„Високо-преосвештени господине!

Са овом школеком младежи, ступам пред Ваше Високо-преосвештенство, да вас у име мјес, нога високопоштујућег Вас народа и све невине школеке дјечице, као свога архијереја и добротвора поздравим. Ваш долазак у ово наше мало мјесто, побудио је у нама неописину радост и задовољство; и међу најзначајније дане, уброји ће народ, овога мјеста и околине; дан Ваше високе посјете, када имамо смо срећу; да дочекамо и у својој средини видимо: свога архијереја опћега српскога добротвора; чију је милостиву дарезљивост осјетио, нарочито српски народ у нашој драгој домовини Босни, куда су живи споменици — српске школе Вашим добротворством и заузимљивошћу, подигнуте и осигурате, које ће као какве вјечите пирамиде, и потомству причати: каквог је Босна имала архипастира. Такав један Ваш споменик — Српска школа, краси и ово наше мјесто, у којој ће се школи српска младеж одгајати у чисто народном духу и утврђивати се у светој нам православној вјери.

Овђе подигнута Ваша задужбина, јесте она луча, која ће на све стране овога доста запушеног краја, бацати зраке свјетлости: знања и просвјете.

Ради тако великог добротворства, у име школеке младежи и овдашњег народа кличем! Живио милостиви архијереју, српски добротворе, и добро нам дошао!“

По свршетку говора заорило се је из стотине грла невине школеке младежи, и одушевљеног народа; живио; а затим је отпјевано „Тон деспотин“.

Пошто је митрополит прошао редом уредате школске младежи и грађана који су, му руку цјеливали, ејео је у кола пропутивши пред своја кола сву школску младеж и присутни народ. Дивота је било виђети старца митрополита којегá осим осталог народа, до 150 школске дјеце спроводише у варош, пјевајући: „Православија наставнице“, а са оближњег брежуљка, пуцали су мали топови (мужари). Митрополит је одејео у кући Ваје Срђеновића, одакле је послје малог починка и поснога обједа наставио пут у Кључ, уз пратњу свију одличних Срба грађана из Варцара, који су га допратили до на границу кључког котара — Чађавицу (3 сата од Варцара).

У Чађавици дочекали су митрополита Срби Кључани, са свештенством и сељацима из околине. Ту је у име свештенства и српскога народа, поздравно митрополита, са неколико бурних ријечи, свештеник Ђорђо Мачкић.

Из Чађавице митрополит је наставио пут преко Кључа низ крајину љуту, и како смо обавијештени, свуда је, куд је прошао, дочекан са великим одушевљењем; но то већ не спада у наш опис, те ћемо тај пут даље оставити ономе очигледцу, који је уз митрополита ишао; а ми ћемо пријећи на опис повратка митрополитова из Крајине, опет у Јајачки котар.

У петак 23. септембра пошао је митрополит из Кључа у Варцар-Вакуф. Пред њега су опет у Чађавицу изашли Срби грађани из Варцара са српском омладином. Кад је митрополит у Чађавицу дошао, праћен са Србима и свештенством из Кључа, дочекали су га Варцарани са усклицима: „Живио“. Ту у Чађавици престављена је митрополиту Српска омладина из Варцара, и док се је митрополит одмарао; омладина је пјевала: „Православнија наставнице;“ „Бранково коло“; „Бранкову жељу“ и др. српске пјесме. Послије одмора, кренуо је митрополит са свом пратњом пут Варцара. На Подрашницу (сат од Вар.), изашао је пред митрополита мјесни управитељ испоставе, опћински начелник, и рим. католички жупник са још неколико одличних римокатолика. Дошавши у Варцар, митрополит је одејео у кући пресеједника срп. црквене општине, проте Пећанца, гђе је митрополиту и конач приредит.

На молбу општине митрополит је остао у Варцару до понедељка. У суботу 24. септембра посјетио је митрополит, српско-правосл. школу. Пошто је ово први пут, да митрополит ступа у своју задужбину у Варцару, дочекао га је учитељ са школском младежи и грађанима, пред школском зградом, гђе га је једна ученица Ш. разреда, овако поздравила:

Високо-преосвештени Господине!

Испред ове миле школе наше,

Ове славне задужбине Ваше;

Поздрављам Те наш предобри оче!

Митроносни српски добротворче!

Ти нас дижеш из мрачнога стања;

Јер нам дајеш поуке и знања. —

Српском роду мрак с' очију скидаш,

Доброчинсва споменике зидаш;

Те нам дајеш прилике и згоде,

Да се српчад просвети приводе.

И ово је видљив знак Ти славе,

Прејемниче светитеља Саве.

Зато и ми ова дјеца мала:

Кличемо Ти добротворе фала.

Наш невини усклик небу лети:

Живио нам Ти владико свети!

По свршетку поздрава, заорило се је Живио! и по томе митрополит је ушао у школу, праћен од омладине са пјевањем „Тон деспотин.“

У школи је митрополит испитивао школску младеж из науке вјере; а за тим је походио: комуналну школу, римокатоличког жупника и опћинског начелника. Послије пела дана посјетио је мухамеданску џамију, пред којом су га дочекали и преставили му се трговци мухамеданске вјероисповједи у мјесту.

Сутра дан у недељу 25. септембра, и ако се није знало прије митрополитова долазка, да ће тај дан, бити освећена нова школска зграда, скупио се је силни народ из оближњих села к цркви, да цјелива руку свога добротвора архијереја.

Високо-преосвештени господин, ради умора од дужег путовања, није служио божанствене службе у цркви, што је народу врло жао, али нас је задовољио митрополит са поучном бесједом, у којој је народ поучио: како се треба владати по закону Божијем и земаљском, и позвао народ на љубав према школи и просвјети.

По свршетку службе упутио се је митрополит са свештенством и народом у школку зграду, гђе је учињено освећење нове школеке зграде. То свршетку освећења, митрополит је стајао код освећене водице, околу три сата, кропећи народ, до год није сав присутни народ водици пришао.

Све што је новаца на водици пало, поклонио је митрополит школи.

Ради тога што се није за сигурно знало, да ће Високо-преосвештени Господин, школку зграду осветити, није општина позива на ту свечаност никуда разаслала, те према томе није никаква значајна обреда приредила, ради чега је школа у погледу материјалне помоћи много изгубила.

У недјељу послѣ пола дана, посјетио је митрополит куће одличнијех Срба грађана, и неколике куће римокатоличке. У понедељак 26. септембра, у седам сати јутром, кренуо је

митрополит пут своје резиденције — Сарајева. И ако је тај у Варцару дан пазарни, када сваки грађанин има важна посла, ипак су митрополита многи грађани и свештенство испратили до у Језеро (2 сата од Варцара).

Из свега се дакле види, да народ високо цијени и поштује заслуге свога архијереја и добротрора; да му је одан и срцем и душом. А тако и треба. тако и мора бити.

Ко за народ свој живи; тај живи вјечно, и „имао се рашта и родити“.

Ко народу даје, народ му признаје. Ко му светиње чува и брани; и он њега велича и слави. Народ је најбољи судија и оцјењивач. А високо-преосвештени госп. Николајевић, поред своје тешке и узвишене службе, може бити задовољан тиме, што је својим очима видио, да га свуда прати народна љубав и поштовање.

В. В. 1. новембра.

Планинко.

ВЕЛИКОПОСНЕ И ВАСКРШЊЕ СВЕЧАНОСТИ У ЈЕРУСАЛИМУ.

Да би читатељ могао јасније преставити све свечаности, које бивају у Јерусалиму за време великог поста и на Васкре, морамо му приказати и приближан план и распоред тога великог и светог храма, који обухвата сва света места, која су освештана или при страдању Спаситељвом или при Његовом Васкресу.

Храм тај, то је једна велика колосална стара грађевина, под чијим кровом, поред Хришћанских богомоља, као: Гроб Христов, Голгота и д. имају и своје засебне богомоље и станове за духовенство: православни, католици, Армени, Копти, Сирјани и Абисинци. Упознавши се са целим овим здањем, мора се човек чудити и дивити ономе архитектуру, који је умео и могао овакав план саставити и остварити. Здање је то од 5—6 катова над земљом, не рачунећи оно, што се мора силазити у земљи, као н. пр. на место где је крет откопан, и извршује се са два кубета, Једно је кубе над Воскресенским Храмом а друго је, веће, над „Куваклијом“ — капелом

у којом је гроб Христов. Гроб Христов према Воскресенском Храму долази у папери; т. ј. на западној страни, у једној простој „рошонди“ коју подржавају 18 стубова — колона и која је свуд у околу на катовима украшена галеријама. Светлост за сво здање долази од кубета. У храм се улази с јужне стране. Око храма се обићи не може, јер су уз њега присројена разна здања, дућани па чак и џамије. За то кад се носи литија, не излази се из храма, као што ће читатељ видети.

Прве свечаности, које предходе васкршњим, јесу, долазак хаџија — поклоника. Они почињу долазити још пре Божића, који желе да о Божићу буду у Витлејему а о Богојављењу на Јордану али највише долазе уз велики пост.

Поклоника бива највише из Русије и то већином од простог народа. Мора бити да томе припомаже и то, што је Русија за своје поклонике учинила велике олакшице у путовању, којима се и ми знатно користимо. И тако сваке

WWW.UNILIB.RS

недеље дође по 2, 3 и 4 стотине поклоника. Ове године било их је преко 6.000 само Руса. Кад, дакле, дођу у Јафу, дочека их руски конзул и жељезницом и кавазом отпрати у Јерусалим. У Јерусалиму на жељезничкој станици, дочекује их Палестинско општенство и одводи у квартир. Ни један поклоник нема ништа да се брине за своје ствари и квартир. Све је то тако лепо уређено, и сваки прими своје ствари у Јерусалиму целе и не повређене. Дошавши, одмор се један дан, на другог дана иду Патријарху. Предвоји их кавас Палестинског Општентства. Патријарх их дочека у једној великој пространој сали, и пошто му сви редом пољубе руку, поседају на миндерлуке и онда их послуже слатким и водом, ракијом и кавом. Тада један монах метнувши уброе преко лева рамена, узме лавор а други носи ибрик и тако редом опере ноге свима мушкарцима, а женама пере само руке. Кад се тај обред сврши, патријарх их благослови и одлази, а дође казначеј и онда сви поклонници записују своја имена и прилажу патријаршији колико ко милује. (Овај се обред чини ми се, ради тога поглавито и врши).

Сутра дан одводи кавас новошавше поклонике у Воскресенски храм односно Гробу Божјем, и братство Гроба Божјег дочека их у Воскресенском храму са свећама, и један свештеник и ђакон обучени. Тада сви поклонници запале свеће и онда се креће литија из храма Воскресног и иде северном страном појући каноне и стихире, одговарајуће св. месту коме иду. Напред иде ђакон с кадioniцом и свећом за њим братство у два реда, а за овим обучен јеромонах и поклонници. И тако дошав до места где се Христос јавио Марији Магдалини, ђакон окади то место, изговори сугубу ектенију за поклонике, чита одговарајуће догађају тога места, еванђеље и изговори на руском језику кратку реч. За тим иду даље где стоји колона, за коју је био привезан Спаситељ. Отуда пођу и оду на место где је Христос био у тамници и где су му били метнули ноге у кладе, одатле у црквицу логина сотника, у црквицу на месту где су делили Христове хаљине; у црквицу на месту где су му метали трнов венац. Одатле се спуштају у цркву под земљу где је ископан крет, па онда оду на Голготу одатле сиђу код плоче помазања, где су помазали тело Христово,

одатле оду на место где су стајале мирносице и гледале како су Христа сахрањивали. Одавде оду на гроб Јосифа и Никодима а одатле дођу на гроб Христов, свуда кадећи и говорећи јектенију, и кратку реч а на по неким мјестима читајући и еванђеље.

Кад дакле, сва та места обиђу и целивају, онда улазе у Воскресенски храм, где код амвона стоји намештен сто и на њему уписана књига, дивит и перо. и ту се сви поклонници упишу ради помињања (које се никад не врши) (?! ур.) своје живе и мртве, и приложе гробу Божјем колико ко милује и има, и онда одлазе у квартир.

Тако се ради са свима поклонцима кад дођу.

Пошто велики пост почињаше се 28. фебруара, то да прикажемо још једну свечаност која беше пре поста, а наиме 10. фебруара.

Тог дана бијеше рођендан светлога Султана, Абдул-Хамид Хана, те због тога, у 10 часова пре подне, одслужи патријарх у Воскресенском храму са свима архијерејима и свештенством, у присуству наше и свих конзула, благодарене. Оно бијаше овако. После обичног почетка, појаху неке псалмове и извесне тропаре, за тим сам патријарх изговори сугубу ектенију помињући Султана, и учини отпуст. Тада рече патријарх три пута: Да Бог живи нашег Султана Абдул-Хамид-Хана! На прва два узгласа појачи и сви остали узвикнуше *испола сти!* а на трећи узглас узвикнуше: *Зишо — Живно!*

После овога ишло се код наше на честицање као обично, а увече је била варош осветљена и искићена.

Свечаности великопосне почињу се од бијели сирни поклада. Тог дана служио је литургију у Воскресном храму патријарх, а вечерње је служио у храму ап. Јакова и ту се праштао с поклонцима. У вече у 6 часова, било је вечерње у патријаршиској цркви, храма Константина и Јелене, где се патријарх праштао с архијерејима и осталим духовенством, истим редом, као што устав пропишеује.

Чисти понедељак прошао је као обично, а пошто чисти уторник ове год. падаше 1 марта, на дан кад је руски цар Александар П. умро, то патријарх тога дана одслужи са свима архи-

јерејима и духовенством парастос цару. Парастосу су присуствовали руски конзул са својим персоналном, грчки конзул, палестинско општинство, и други велики достојници и сви руски поклоници.

Чиста, пак, среда падаше 2 марта, на дан кад је сада упокојени цар рутки Александер III. ступио на владу. Зато је патријарх тога дана одслужио, с више свештеника, у Воскресенском храму пређеосвећену литургију и то у *црквеним одежама*. После литургије било је благодарење. Овој свечаности бијаху присутни сви конзули, палестинско општенство и остали великодостојници и посланици.

Видевши ово овако, и при многим другим приликама, нарушавање Типика, упитах зашто тако раде против правила, и за кога су и зашто су онда прописивали та правила, кад их сами нарушавају и не вермају? А они ми одговорише: *ми смо та правила прописивали за вас и, ви се по њима управљајте, а ми, шворци тих правила можемо како хоћемо: A la bonne heure!*

У чисти четвртак, била је пређеосвећена литургија скоро по свима црквама.

У чисти петак, 4 марта, беше патријарху Герасиму имендан. Тога патријарх није служио, него је одетојао пређеосвећену у патријаршеској цркви, где се беше скупило све јерусалимско духовенство. Литургију је служио јеромонах и ђакон, а патријарх је стајао у столу у мантији.

После литургије пошла је свечана литија. Прво су ушла четири патријаршеска каваса, раскошно и лепо обучена, са великим бастунима — штаповима, на којима се блистају велике сребрне јабуке. Они су рашчишћавали пут, и лупајући у калдрму са тим бастунима, опомињали народ да се с пута уклања. За њима су носили крет чираке и рипаде, за овима је ишло све духовенство у панакмилавкама у два реда, средином су ишли појачи псалти, за псалтима обучени у свете стихаре ђакони са запаљеним великим свећама, за овима архиђакон носећи, високо подигнуто штап са златном јабуком, који штап добија патријарх од Султана¹⁾. За њим носи се патријаршески велики крет и горећа свећа, а за њима два обучена свештеника у свештеним одежама, један је носио Еванђеље а други икону препод. Герасима, За овима је ишао сам патријарх у мантији с патарицом и за њим сви Архијереји²⁾ и народ. — И тако при појању и звоњењу, допратисмо патријарха у салу његова двора. Духовенство заузме своја места стојећи а патријарх, учинив неки мали молбан, скиде мантију и седе у нарочити, узвишени у чело сале, трон, а за њим поседаше и сви остали.

¹⁾ Овај штап носи се пред патријарх свуда куд гођ пође. Кад куд иде на колима ван Јерусалима, онда један монах седи с кочијашем и држи високо тај штап, а кад иде у цркву предноси га архиђакон а монаси крет и свећу.

²⁾ Њих има шест.

(Наставиће се).

МОЛБА.

— У прву сам руку, био намјеран, да опишем ерско-правосл. манастире и манастиреке развалине у Бос. Крајини, а у ту сврху путовао сам кроз Крајину, преко штолеки ферија у 1893. и 1894. години, па кад сам јавно замолио у 10. свесци од 1894. „Источника“ за неке евентуалне историчке податке ерско-правосл. манастира у Крајини, то ми онда савјетоваше неки моји пријатељи, и пријатељи ерске књиге, да с тим не хитим и да скупљам грађу од свијех манастира и манастирских развалина у Добро-босанској епархији, а не само у Бос. Крајини...

— Ја сам радо тај савјет примио, па ако Бог да и свеци Божији, ако ме само по Божијој вољи не смету какве неумитиве евентуалне прилике, то ћу настојати да још у теку ове год. прву свеску (јер ћу дјело у неколике свеске приредити) мог дјелца под насловом: „*Источно православни ерски манастири и манастирске развалине у Добро-босанској епархији*“ издам на свијет.

— Да би колико толико боље цијељи дошао, и што више материјала скупио, то овијем јавно братеки молим сву у Христу браћу наше

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

епархије, да би благоизвољели извијестити ме и одговорити ми на ова питања :

1. Има ли у парохији ког која манастирска развалина?

Шта народ о њој приповиједа? —

2. Има ли у ког у цркви његовој каква стара књига из ког манастира? Опис њезин, и евентуалне записе на истој. —

3. Зна ли који, што о ком калуђеру из овог или оног манастира? —

4. Је ли који чуо, коју нар. нјесму о ком манастиру, а да штампана није? —

5. У опће све што би се односило на манастире или манастирске рушевине, или ти пак на ког калуђера, а спомена је вриједно, молим

да ми се достави, или у ком од наших листова који су у нашу домовину дозвољени, опише . .

— Опетовно вас у Христу браћо молим, да ми у том послу помогнете, а сваком ћу јавно благодаран бити, и његов рад, и најмањи, употребити.

Молим и господу књижевнике, као и српске старинаре, да ме благоизволе упозорити на које историчке податке и опомене, које се односе на овомашње српско-правосл. манастире!

— Унапријед биљежим се, сваког сатрудника, овог мог започетог посла, благодаран.

У манастиру Гомионици; (не далеко од Бање-Луке), 24. јануара 1895. год.

Петар Ст. Иванчевић,
јеромонах и уитељ.

МИСЛИ О СУЈЕТИ БЛАГА ЗЕМАЉСКИХ.

I.

Није стално ни трајно оно богатство на ком нема благослова Божијег. Оно се често губи и искорјењава заједно са његовим притјажаоцем, као неплодно пољско растиње, штетно за суједно с њим биље и дрвље. Неистинита је и варљива свака сила и власт, ако се неуправља и не руководи непобједном десницом Божијом. И мудрост ово-свјетска, ако није украшена и обуздана премудрошћу божанском, није корисна. — Све је непостојано за оне, који су сами непостојани за Бога.

II.

Ни богатство, ни љепота, ни снага сила, ни краснорјечије, па чак ни највеће достојанство не уздиже човјеку уважење толико, колико добродјетељ мудрост и смиреност. Зашто већи број људи тежи к првима, а толико се мало брине о поизглед сушности, а не саму суштину; то што им у исти час даје корист, сматрају као прво и боље од онога, што ће им донијети корист доцније; и при том су њихова суђења и мишљења болесна, а неки и не мисле о том, шта ће бити последије овог живота.

III.

Кад богатство, љепота, снага и моћ, а тако и слава и власт, и све што је овдје за

људе примамљиво тако брзо вену и изчезавају подобно диму; то онда, зар није лудост, ма чим било од овога хвалити се и славити? Свега тога лишавана се човјек и у овом животу, а нарочито све ће то остивити, када умре. Хвалити се тим, то је то исто, што и хвалити се сјенком и празним сањањем.

IV.

Људи, који теже за новцем и богатством, подобни су сасвим малој дјечи, која се не боје тога, чега се у ствари треба бојати, тако да по некад мећу руку у ватру, а од мртвих образина (маски) и привиђења ужасају се и стрепе; јер сиромаштва, које ништа страшног у себи нема, већ још даје нам безбедност и смиреностудије боје се; а на претив богатство неправедно врло много воле и поштују, — богатство, кога треба бојати се више него и ватре.

V.

Богатство има у себи само то добро, што љубитељима својим причињава велике опасности.

VI.

Не изобиље у богатству, већ то, да човјеку оно никако и не треба, јесте највеће богатство.

VII.

„Слава“ је дар Божији; а они, који су измислили имена дали су овај назив сјенци.

VIII.

Као год што лажно увјерење о свом здрављу не допушта болеснику да тражи лијека; исто тако спољашња слава кријепи унутрашње беславије.

IX.

Зашто ми имамо мржњу међу собом? Зато, што богатству, слави, и другим благама овога

свијета приписујемо велику цијену. Јер, кад би се би ми научили да их сматрамо за ништа и да их презиремо, то неби због њих један другом објављивали неизмириму мржњу и борбу (рат), већ би чували мир и љубав међу собом, са којима се прекраћују сваке несугласице и битке — ратови.

С руског В. С. Поповић,

РАЗНО.

Дана 5. фебруара о. г. походио је нашу престолницу гласовити руски пјевач и композиста „Димитрије Славјански — Агрењев“ — са својом дружином.

Осим приређена три концерта, Славјански је 7. и. м. са друштвом отпјевао одговор литургије у нашој новој српско-православној цркви. Црква је била пуна радознале публике свију сарајевских сталеча, и, тако смо, ма и за краће вријеме, могли да уживамо у ономе, што то чувено свјетско друштво и другим већим и мањим европејским мјестима пружа, — опијајући се мелодијом оних анђелских гласова, само је штета, што у друштву нема и онијех особа, које су досад с њим биле!

Јавна благодарност. Као што сам благодарио свој оној господи у 12. свесци „Бос. Херц Ис точника“ 1892. год., која су се сјетила овдашње ђачке књижнице, тако исто овјем срдачно захваљујем: сваком мом познанику и пријатељу просвјете, и ђачке књижнице, који се сјетише споменуте књижнице, те ми у току 1893. и 1894. год. послаше свој прилог.

— Ево ко се сјети овдашње ђачке књижнице:

Висока земаљска Влада за Босну и Херцеговину послала је цјелокупно издање „Српско-православог ноталног појања, што су написали и у ноте ставили г. г. Н. Тајшановић, нар. учитељ и Г. Бољарић, окружни прота у Мохачу.

Даље приложише ова г. г.: Ђорђо Х. Петровић, прота и члан Дабро-босанске конзисторије у Сарајеву; Лука Ј. Опачић, протонамјесник из Пњабора; Миливој Каракашевић, српски књијар из Сомбора (Бачка); Н. Т. Кашиковић, уредник „Бос. Виле“ из Сарајева; Н. Тајшановић, нар.

учитељ из Сарајева; С. П. Јовановић, трг. из Бос. Дубице; Петар Кочић, гимназиста — сад у Сарајеву; Зорка Стојнић из Тимара.

— Свима у име школе и њезине књижнице поново из српских груди кличем: „Хвала вам по сто пута“!

Српско-правосл. манастир. основна школа у манастиру Гомионици, у децембру 1894. год. —

Петар Ст. Иванчевић,
јеромонах гомионички и учитељ.

Наставни план.

Српско-православног училишта у Рељеву.

I. Дефиницијски П. За 1894/5. год.

I. разред. I. разред.

1. Црквено-слов. језик	3 часа	. . .	3	часа
2. Грчки језик	3	" . . .	3	"
3. Увод у св. писмо	3	" . . .	3	"
4. Ис. Хр. пр. с патролог	3	" . . .	3	"
5. Хигијена	2	" . . .	2	"
	14	"	14	"

II. разред. II. разред.

1. Црквено-слов. језик	3 часа	. . .	3	часа
2. Грчки језик	3	" . . .	2	"
3. Ис. хр. пр. с патролог.	4	" . . .	4	"
4. Догматика	4	" . . .	4	"
5. Тумачење св. писма	2	" . . .	2	"
	Хигијена	. . .	2	"
	17	"	17	"

III. разред. III. разред.

1. Догматика	4 часа	. . .	4	часа
2. Тумачење св. писма	2	" . . .	2	"
3. Морално богосл.	3	" . . .	3	"
4. Педагогика и Метод	5	" . . .	4	"
5. Пољопривреда	3	" . . .	3	"
	17	"	16	"

WWW.UNILIB.RS

IV. разред,

IV. разред.

1. Канонич. право . . .	4 часа . . .	4 часа
2. Пастирско богосл. . .	3 " . . .	3 "
3. Катихетика . . .	2 " . . .	1 "
4. Омилитика . . .	2 " . . .	2 "
5. Литургија . . .	4 " . . .	— "
6. Црквено-послов. стил, 1		— "
7. Пољопривреда . . .	2 " . . .	3 "

 18 "

Морално богословље . . .	" . . .	3 "
Методика . . .	" . . .	4 "
Повијест . . .	" . . .	2 "
Њемачки . . .	" . . .	2 "

 24 "

Подјела предмета

у Српско-правосл. богосл. училишту у Рељеву
за 1894/5. године.

1. Јован Зимонић.

Ист. хришћ. цр. с патрологијом I. р. . .	3 часа
" " " " II. р. . .	4 "
Догматика II. р. . .	4 "
" " " " III. р. . .	4 "
Катихетика IV. р. . .	1 "

 16 "

2. Др. Д. Ружић

Грчки језик I. р. . .	3 часа
" " " " II. " . . .	2 "
Тумачење св. писма II. " . . .	2 "
" " " " III. " . . .	2 "
Канонич. право IV. " . . .	4 "
Омилитика IV. " . . .	2 "

 15 "

3. Др. А. Ботњаквић

Црквено-словенски језик . . . I. р. . .	3 часа
" " " " II. " . . .	3 "
Увод у св. писмо I. " . . .	3 "
Морално богословље III. " . . .	3 "
" " " " IV. " . . .	3 "
Пастирско " IV. " . . .	3 "

 18 "

4. Раде Калембер

Хигијена I. р. . .	2 часа
" " " " II. " . . .	2 "
Педагогика и Метогија III. " . . .	4 "
Пољопривреда III. " . . .	3 "
Методика IV. " . . .	4 "
Пољопривреда IV. " . . .	3 "

 18 "

5. Божидар Никашиновић

Историја свијета IV. р. . .	2 часа
Њемачки језик IV. " . . .	2 "

 4 "

На овој земљи живи данас . . .	1.500,600.000	душа
Од тога броја отпада на		
Европу:	381,200.000	"
Азију:	854,000.000	"
Африку:	127,000.000	"
Аустралију:	4,730.000	"
Америку:	133,670.000	"

Хришћана има: *	500,600.000	"
јевангелика:	200,000.000	"
римокатолика:	195,600.000	"
православних:	105,000.000	"
јевреја:	8,000.000	"
Мухамеданаца:	180,000.000	"
а незнабожаца још:	812,000.000	"

"Сар. лист."

КЊИЖЕВНЕ ВИЈЕСТИ.

Хришћанске врлине намијњено православној српској младежи и сваком Хришћанину. — Превео и попустио Јован Пешировић, катихета и професор гимназије, реалке и уџиш. школе у Загребу. — Сарајево, 1894 год, Стр 186 8^о.

Са особито пријатним осећајима задовољства и милине прочитали смо књижицу под горњим натписом, и смело можемо тврдити, да

је она добро дошла нашем народу, свештенству и учитељима. Јер, ако је икада потреба била подизати хришћанске и грађанске врлине у српском народу, то је баш сада најпотребније.

Данас ми видимо и осећамо сви, да су врлине, како грађанске тако и хришћанске, јако олабавиле у нашем народу. За доказ овога служе нам разни и многобројни примјери и догађаји у

нашем народу и цркви, који не одговарају ни нашим народним интересима и прошлости, а још мање дају наде на лепу будућност и добар напредак народа и цркве. — Јер, такви догађаји и примјери немају правога ослонаца и темеља религиозно-моралнога; а још мање потичу са извора вере и морала јеванђељског.

С тога, ако је икада била дужност наших свештеника и учитељи, да у народу проповједају и шире, усавршавају и гаје врлине то је највећа данас. А да би они могли успешно и корисно вршити ту најплеменитију дужност, потребно је, поред воље, још и средства и знања за тај посао. И она треба да се и за ово што више побрину, те да и ово прибаве

Као једно од добрих и корисних ерестава, ми би смо им препоручили и гореспоменуту књижицу: „Хришћанске врлине“, која у себи садржи врло лијепог и кориснога материјала за гајење и неговање врлина и народу. У овој су књизи врло добро израђене у поукама најглавније врлине Хришћанске — које су основа и свима другим врлинама. И материјал и обрада ових врлина могу се врло корисно употребити за црквене поуке, а и ван цркве, у извесним приликама, као добра лекција могу се читати народу. На овај би начин многи Хришћани боље их запамтио и после својима домаћима причао, и исте васпитавао у духу Хришћ. и грађанске врлина. Могу их корисно употребити и катихете у својим народним предавањима.

На васпитавању народа у религиозно — моралном правцу и гајењу врлина у народу, треба сви ревносно да радимо, и да се о томе сви старамо и бринемо. Јер је сувише опасно за сваки народ где се врлине игноришу и уништавају, а за нас је то још опасније. С тога смо сви и дужни да се што више побринемо, како би се што више умножиле и распростриле у народу врлине. А ово се може постићи најбоље помоћу проповедања јеванђељске науке о религиозно — моралном животу, и тумачења врлина и изношења на углед идеалних моралних примјера у свету. И ово се може успешно постићи само онда, ако, поред доброга Хришћанскога живота и служења за углед врлинама и и моралним дјелима, будемо још изучавали књиге религиозно — морално — етичнога садржаја, и исте другима објашњавали.

У овој књизи, на коју сада обраћамо пажњу п. публике. — нарочито свештеника и учитеља, наћи ће сваки читалац хране за душу и поукама у врлинама. Јер у књизи су истакнуте и добро обрађене ове врлине:

I. Вјера, II. Нада, III. Љубав — најјачи основи осталих врлина Хришћанских и цјелокупнога живота људског. Јер: без вјере нема благослова ни милости божје; без наде нема будућности: а без љубави нема живота. — Затим су истакнуте у књизи и ове врлине:

IV. Крошност; V. Мудрост; VI. Уздржљивост и штедрост; VII. Ђушљивост; VIII. Правда; IX. Нестидљивост; X. Поштенје; XI. Богобојазљивост; XII. Смиреност; XIII. Трпљење; XIV. Милосрђе; XV. Породичне врлине; XVI. Учтивост, пријазност и готовост помоћи ближњему; XVII. Гостољубље; XVIII. Захвалност; XIX. Поштовање; XX. Миролубивост; и XXI. Јунаштво.

И све су ове врлине у књизи кратке и јасне, са лепим српским јужним наречјем описане, рељефно истакнуте и примјерима поткрепљене, да, заиста, могу послужити за бесједе и поуке не само у цркви него и у школи и на дому. Свештеници и учитељи — нарочито катихете за своје екзертације, наћи ће у овој књизи прикупљен и готов врло лијеп материјал за објашњавање и бесједе о гореспоменутим врлинама. Само треба, или да их неколико пута прочитају, па да их у свако доба експромит народу објашњавају и о њима говоре; или, што је још боље, да их као готов материјал прераде и популаришу за своје слушаоце па да их у цркви, школи и подобним приликама читају, предају и објашњавају

И одиста, ова је књига садржином својом тако корисна, да смо благодарни и писцу и преводиоцу на њиховоме труду и љубави према хришћанским врлинама. Желити је да се овакве и подобне књижице са оваквом племенитом тенденцијом што више множе у нашој: књижевности.

Преводилац ове књиге г. Јован Петровић, свештеник — катихета на загребачким средњим школама, почешће заслужује од српског народа благодарност. Он се добро и неуморно труди око изучења просвете и књижевности религиозно-моралне садржине.

Желити је, да се и наши свештеници угледају на овога вреднога попа Јову, који се, како се види, сав посветио учвршћењу и ширењу православља и хришћ. врлина међу сјеверо-западним Србима.

Књига има 11 и по штампаних табака средње осмине; и што је главно има једну садржину, а врло мало кошта — 40 новчића. — Може се добити код уредништва „Источника“ у Сарајеву и преводиоца у Загребу. — Ми књигу топло препоручујемо свима, којима на срцу леже Хришћ. и грађан. врлине, и напомињемо, да је вреди имати у кући, а нарочито у црквеним и школским књижницама.

„**Радетића Мара**“ Михајло Сретеновић, учитељ из Лешнице позива на претплату. Књига ће изнијети 12 табака и стаје за претплатнике 75 новч. Садрина је: Приповијетке из сеоцког живота. Претплату до краја овога мјесеца прима и књижара Браће Јованововића у Панчеву. Имена претплатника, штампа ће се.

„**Двије посланице двају православних Епископа у Далмацији**“ од пароха церањског Јована Шарића (р. р. Benkovic Dalmacija). Корисно ће бити за сваког православног свештеника, да ову књижницу која стоји 50 новч. набави. Из ње ће се поучити, како свештеник треба да је будни чувар св. православља. Дјело се топло препоручује свакоме, коме је стало до вјере своје.

„**Вилина ињига**“ од познатог приповједача Симе Матавуља (прерађена) са овим садржајем: предговор, кобни цвет, мађионик Самослов и момак самоход, краљићева нова одећа, златно руно и пјевачки збор. Може се добити у књижари Р. Валожића, чијом је накладом и изишла. Стаје 50 н.

„**Деда и страх**“ написао Ј. Веселиновић накладом горње књижаре стаје 20 п. дин.

„**Међедовић и царева кћи**“ — једна стара бајка — издана такође накладом горње књижаре. Садржина јој је: кобан лов, медвеђој пећини, Медо Међедовић, украдена царева кћи, чаробни двори у шуми, Главоња Грбовић, убијање змаја, чудновата тица, Медо се жени царевом ћери. Цијена је књизи 1 динар. — Све три горње књиге лијепе су, те ће свакога моћи умиљно позабавити и туробност му за који часак одагнати. Ради занимљиве своје садржине, топло се препоручују.

Изишао је I. број шаливо-сатиричног листа „**Муње**“, који је сад на ново покренут под уредништвом г. Милоша Токалића „Соља“ у Новом Саду. Лист ће излазити сваког 1. 10. и 20. Цијена му је 4 форинта а. вр. на годину. Ко је рад, да се у доколини позабави и суморност разagna, нека се претплати.

„**Кратка повјесница Срба од постања српства до данас**, изишла из штампе. Цијена 35 новч. Може се добити код Симе Лукина, Лазића у Загребу (Хрватска). Тако исто код истог може се добити и књига „**Срби у давнини**“ за 50 новч.

„**Луча**“, књижевни лист дружтва „Горски Вијенац“. Година I. — свеска I. за јануар. Уређује књижевни одбор на Цетињу (Црна Гора). „Луча“ излази у мјесечним свескама од два до три табака. Цијена јој је годишња 2 фор. Рукописи и листови у замјену, претплата и све остало пиље се на адресу: *Управа друштва „Горски вијенац“ Cetigue — Montenegro.*

ОДГОВОРИ УРЕДНИШТВА.

Г. М. С. П. Невесиње. — Ваших радова имамо доста и као што видите, повешто излази. „Неке народне мане“ ућиће у III. и IV. свеску. Пјесма „Добротвор српски“ није заљубљена.

„Гр. Атанасијеву у М. Радови се ваши штампају. За сад вам ништа повраћати нећемо. „Источник“ као реван сарадник, имате бесплатно“ с I. смо свеском окаснили, но

с осталима, иће уредније. Бесједа имамо доста, али неће бити на одмет, ако нам и ви пошаљете, особито таквијех, које утичу на добар и користан живот нашега народа.

Сергију у С. Ваш чланак „Свештенички благослов“ штампаће се у једној од должећих на реду свезака. Уз нашу благодарност, — драговољно вам уступамо лист, као сараднику и сиромашном човјеку. али само од ове године. —

Прва српска штампарија Р. Ј. Савића у Сарајеву.